

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL
NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ
UNEC SABAH
MALİYƏ**

DİPLOM İŞİ

**KOMMERSİYA BANKLARININ VALYUTA
ƏMƏLİYYATLARININ TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ**

TƏLƏBƏ: RAHİB CƏFƏROV

ELMI RƏHBƏR: ELNUR SADIQOV

MÜNDƏRİCAT

Mündəricat.....	1
Təşəkkür.....	2
Giriş.....	
.....	3

FƏSİL 1.KOMMERSİYA BANKLARINDA VALYUTA ƏMƏLİYYATLARININ MAHİYYƏTİ

1.1 Kommersiya banklarında valyuta əməliyyatlarının təşkili.....	6
1.2 Kommersiya banklarında valyuta əməliyyatı üzrə hesablar.....	
...11	

FƏSİL 2.KOMMERSİYA BANKLARININ VALYUTA ƏMƏLİYYATLARININ TƏSNİFATI

2.1 Kommersiya banklarında xarici valyuta ilə əməliyyatların aparılması formaları.....	
...17	
2.2 Kommersiya banklarında müştərilərə beynəlxalq hesablaşmalar üzrə əməliyyatların təşkili.....	27

FƏSİL 3.MÜASİR DÖVRDƏ KOMMERSİYA BANKLARINDA VALYUTA ƏMƏLİYYATLARININ TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ

3.1 Kommersiya banklarında nağd valyuta əməliyyatlarının təkmilləşdirilməsi istiqamətləri.....	
35	

3.2 Müasir dövrdə kommersiya banklarında valyuta əməliyyatlarına nəzarətin təkmilləşdirilməsi.....	4
1	
Nəticə və Təkliflər.....	47
İstifadə olunmuş ədəbiyyat	49

TƏŞƏKKÜR

Bu diplom işinin ərsəyə gəlməsində mənə dəstək göstərən hər bir kəsə təşəkkürümü bildirməyi özümə borc bilirəm. Xüsusən bizə yüksək təhsil keyfiyyətini təşkil etdiyi üçün SABAH fakültəsinin dekanı prof.Aida Quliyevaya və diplom işimin ərsəyə gəlməsində göstərdiyi dəstəyə görə prof.Elnur Sadıqova təşəkkürlərimi çatdırıram.

GİRİŞ

Bank sistemi iqtisadi sistemin ən mühüm elementlərindən biridir. Bankçılıq sistemi və iqtisadiyyatın digər sahələri artıq onların strukturunda və funksiyalarında radikal dəyişikliklərə məruz qalır. Dəyişikliklərin inkişafı xarici təcrübəsi, ilk növbədə iqtisadi islahatların başlanğıcı və bank qanunvericiliyinin təcrübəsi, bank strukturlarının təbiətinin və məqsədlərinin müasir təəssüratlarına əsaslanaraq müəyyən edilir.

Bankın Biznes Proqramının mövzusu gündəmdə ən çox müzakirə olunan məsələlərdir və dövlət, qurumlar və cəmiyyət tərəfindən şərh olunur. Depozit və kreditlərə tətbiq olunan faiz dərəcələri, valyuta məzənnələri, pul vəsaitləri və s. Belə makroiqtisadi göstəricilər iqtisadi vahidlərin maliyyə və investisiya qərarlarına təsir edən ən vacib amildir.

Valyuta münasibətlərinin inkişafı, istehsal münasibətlərinin inkişafı, bazarın yaranması, təsərrüfat əlaqələrinin genişlənməsi və sürətlənməsi kommersiya müəssisələrinin xarici iqtisadi fəaliyyətinin inkişafında əsas elementlərdəndir. Bu baxımdan müasir dövrdə kommersiya təşkilatlarının xarici iqtisadi fəaliyyətində valyuta əməliyyatlarının uçotunun düzgün aparılması, təsərrüfat proseslərində məzənnə fərqlərinin nəzərə alınması və onların idxal-ixrac əməliyyatlarına təsirinin müəyyən edilməsi günün ən aktual problemləridəndir. Valyuta əməliyyatlarının aparılmasının uçotunun təşkili, aparılması, təhlili və bu əməliyyatlara nəzarətin həyata keçirilməsi xarici

iqtisadi fəaliyyətdə əsas istiqamətlərdən sayılır. Bu baxımdan yazılmış dissertasiya işi aktuallığı ilə diqqəti cəlb edir.

Xarici valyuta əməliyyatları strukturunu və tərkibini izah etmək üçün mövzunun əsas şərtlərini müəyyən etmək vacibdir. Bu şərtlərin birincisi xarici valyuta vahididir.

Xarici valyuta vahidi: Pul nişanlarının, xəzinədarlıq istiqrazlarının, sikkələrin, pulun dövriyyəsinin (qanuni haqların) tərkib hissəsidir;

Xarici valyuta hesabları və beynəlxalq pul və razılaşma vahidi xarici valyuta hesablarına daxil edilir. Valyuta aktivləri aşağıdakılardır:

Xarici valyuta qiymətli kağızları - ödəmə sənədləri (çeklər, notlar, akkreditivlər və s.), Səhmlər (ehtiyatlar, xəzinələr) və xarici valyutalar daxil olmaqla, öhdəliklər kompleksi;

Qiymətli metallar - qızıl, gümüş, platin və növlər, zərgərlik və digər ev əşyaları;

Təbii qiymətli daşlar - brilyantlar, yaqutlar, zümrüdlər, safirlər, alexandrit.

AR valyutasına daxildir:

ARMB-nin dövriyyəsi və dövriyyəsində olmayan qəpik və manatları;

Kredit təşkilatlarının və AR banklarının hesablarında mənfəət;

AR-nin xarici valyuta qiymətli kağızları - bu ödəniş sənədləri (çeklər, qeydlər, akkreditivlər və s.), Fond sərvətləri (səhmlər, xəzinələr).

Pul əməliyyatları (latın əməliyyatlarında fəaliyyət göstərmək), pul dövriyyəsi və pul dövriyyəsi zamanı baş verən pul münasibətlərinin tənzimlənməsi və idarə edilməsidir. Xarici valyuta əməliyyatları səlahiyyətli bankın statusu olan banklarda həyata keçirilir. Səlahiyyətli bank Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankından valyuta əməliyyatları aparmaq hüququ olan lisenziyanı alan bankdır.

Tədqiqatın məqsəd və vəzifələri. Aparılan tədqiqat işində əsas məqsəd müasir dövrdə kommertiya müəssisəsinin xarici iqtisadi fəaliyyətində valyuta əməliyyatlarının həyata keçirilməsi, tənziqlənməsi, idarə olunması, valyuta əməliyyatlarının uçotu və təhlili metodikasının təkmiilləşdirilməsinə dair nəzəri və praktiki əhəmiyyətə malik elmi jəhətdən əsaslandırılmış təkliflər paketini işləyib hazırlamaqdan ibarətdir. Bu tədqiqatın məqsədinə müvafiq olaraq aşağıdakı vəzifələrin həlli nəzərdə tutulmuşdur.

Azərbaycanın pul bazarında qeyri-rezident və rezidentlər fəaliyyət göstərir. Xarici valyuta əməliyyatları (stopaj) və sərmayələrdir (kapitalın dövriyyəsinə asılı olaraq). Ölkədəki valyutanın əsas təşkilatçıları Mərkəzi Bankdır və valyuta nəzarəti orqanları pankartlara icazə verirlər.

Pul vahidi: Xarici iqtisadi fəaliyyət zamanı ortaya çıxan bir sıra xalqlarla əlaqələr məcmusudur.

İctimaiyyətin qaytarılması beynəlxalq qaytarılması, mal, xidmət və kapitalın valyuta əlaqələrinin obyektiv əsasına çevrilməsinə baxmayaraq, mənşə bir təkrar olmasına baxmayaraq, pul münasibətləri güclü şəkildə təsirlənir.

FƏSİL 1. KOMMERSİYA BANKLARINDA VALYUTA ƏMƏLİYYATLARININ MAHİYYƏTİ

1.1 Kommersiya banklarında valyuta əməliyyatlarının təşkili

Birgə Dünya İqtisadiyyatı sisteminin yaranması və qloballaşmanın sürətlə artan tendensiyası valyuta mexanizminin beynəlxalqlaşdırılması üçün obyektiv əsasdır. Valyuta mexanizminin beynəlxalqlaşdırılması, hökumətlərarası əməkdaşlığın genişləndirilməsi və mübadilə münasibətlərinin tənzimlənməsinin effektivliyinin artırılması, dünya iqtisadiyyatının və ticarətinin inkişafı üçün əlverişli şəraitin yaradılması və beynəlxalq həll mexanizminin normal fəaliyyət göstərməsidir.

Dünya iqtisadiyyatında pul aktivliyi ilə əlaqədar ortaya çıxan əlaqələrin mexanizmi beynəlxalq pul münasibətləri adlanır. Bu münasibətlərin əsasını təşkil edən dünya valyuta sistemi xarici iqtisadi münasibətlərin bütün aspektləri ilə müşayiət olunur. Bunun səbəbi bütün iqtisadi əlaqələrdə pulun əsas ödəniş vasitəsi olmasıdır. Xarici iqtisadi əlaqələrdə xarici valyuta əlaqələrinin vacib rolu tənzimləyici məsələləri həyata keçirir.

Ümumiyyətlə, beynəlxalq münasibətlər dünya pullarının fəaliyyətinə və ölkələr arasındakı müxtəlif iqtisadi münasibətlərdə iqtisadi münasibətlərdə xidmətlərin göstərilməsidir. Beynəlxalq valyuta ilə əlaqələrin sosial-iqtisadi funksiyası dünya iqtisadiyyatında hərtərəfli kapitalın yenidən işlənməsi üçün şərait yaratmaqdır.

Beynəlxalq ödəmə vasitəsi kimi çek, xəzinədarlıq istiqrazları, istiqrazlar və s. digər qiymətli kağızlar aiddir. Bununla yanaşı qeyd etmək lazımdır ki, heç bir ölkənin bütün milli valyutaları beynəlxalq ödənişlər hesab edilmir.

Valyuta birləşmələri valyuta funksiyalarını həyata keçirmək üçün tez-tez ictimai əlaqələr birləşmələri olur. Beynəlxalq pul münasibətləri dünya iqtisadiyyatının dəyişməsinə və milli iqtisadi fəaliyyətin nəticələrini əks etdirən pul münasibətləri kimi başa düşülür.

Valyuta əlaqələrinin inkişafı, istehsal münasibətlərinin inkişafı, bazarın yaradılması, beynəlxalq əmək bölgüsünün dərinləşməsi, iqtisadi əlaqələrin beynəlxalqlaşdırılmasıdır. Yenidən işləmə prosesi ilə valyuta birləşmələri arasında birbaşa və dolaylı əlaqə mövcuddur. Bu münasibətlər obyektiv əsasda, ictimai malların və beynəlxalq malların bərpası, nəticədə, kapital və xidmət mübadiləsidir.

Valyuta münasibətləri milli və dünya iqtisadiyyatının dövlətindən, siyasi vəziyyətdən, iki ölkə arasında əməkdaşlıqdan və münaqişədən asılıdır.

Xarici valyuta əməliyyatları hüquqi və fiziki şəxslərə ayrılır:

Onlar öz növbəsində rezident və qeyri-rezidente bölünürlər.

Bu bölmə rəzidentlərin və qeyri-rezidentlərin valyuta əməliyyatlarında müxtəlif hüquq və öhdəliklərin yenidən yerləşdirilməsindən gəlir.

Azərbaycan Respublikasının Monetar Tənzimləmə haqqında Qanuna əsasən, rezidentlər aşağıdakılardır:

a) Azərbaycanda həmişəlik yaşayan, həmişənin Azərbaycandan kənarında bir müddətlik qalan fiziki şəxslər;

b) Azərbaycanın qanunvericiliyinə uyğun olaraq yaradılan hüquqi şəxslər;

c) Azərbaycanda yaradılan və Azərbaycan qanunvericiliyinə uyğun olaraq yaradılmış, lakin hüquqi şəxsiyyəti olmayan təşəbbüslər və təşkilatlar;

d) Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənarında Azərbaycanın diplomatik həmişənin rəsmi qurumları;

d) Azərbaycan Respublikasının sərhədlərindən kənarında "b" və "c" bəndlərində göstərilən bu yurisdiksiyaların sakinlərinin filial və nümayəndəlikləri;

Qeyri -rezidentlərə isə:

- a) Azərbaycandan kənar da daimi yaşayış yeri olan, hə məçinin Azərbaycanda bir müddətlik qalan fiziki şəxslər;
- b) Xarici dövlətlərin qanunvericiliyinə uyğun qurulmuş, Azərbaycandan kənar da yaşayan hüquqi şəxslər;
- c) Azərbaycanda olan xarici diplomatik hə məçinin başqa rəsmi nümayəndəliklər, beynəlxalq təşkilatlar, onların qurumları hə məçinin nümayəndəlikləri;
- ç) bu bəndin b) bəndində qeyd olunmuş qeyri-rezidentlərin Azərbaycanda olan filialları hə məçinin nümayəndəlikləri (buro və agentlikləri);

Valyuta birləşmələri obyektlərə, milli valyutaya, qiymətli kağızlara, valyuta məzənnələrinə və valyutaya aşağıdakılar aiddir. Azərbaycan Respublikasının valyutasında;

- a) Milli Bank tərəfindən verilən bank biletləri (banknot), kağız pul şəklində Manat;
- b) Bankların və digər kredit təşkilatlarının hesablarında milli valyuta;
- c) Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənar da banklar və digər kredit təşkilatları tərəfindən istifadə edilən Manatdır.

Pul əlaqəsinin digər elementləri qiymətli kağızlardır. On dörd iyul min doqquz yüz doxsan səkkizinci ildə Azərbaycanın xüsusi qanunları, Azərbaycan Respublikasında qiymətli kağızların paylanması, qiymətli kağızlar bazarının yaradılması, iştirakçıların aşkara çıxarılması və font bazarının tənzimlənməsi qanunu qəbul edilmişdir. 1997-ci ildə qəbul edilmiş bu qanuna əsasən öz gücünü itirdiyi düşünülür. Mövcud qiymətli kağızların şərtlərinə görə qiymətli kağızlar mülkiyyət sahiblərinə əmlak və daşınmaz əmlak hüquqlarının verilməsi ilə müəyyən edilmiş formalara və qaydalara riayət etmələrini isteyir. Qiymətli kağızlar emisiya hə məçinin qeyri-emisiya qiymətli kağızlarına bölünür.

Qiymətli kağızlar əsas qiymətli kağızlara, köməkçi qiymətli kağızlara, töreme qiymətli kağızlarına aid edilir.

Rəsmi şəkildə, səhmlər və xəzinələr əsas qiymətli kağızlar, çeklər, istiqrazlar və sertifikatlar köməkçi qiymətli kağızlar və fyuçerslər törəmə qiymətli kağızlar kimi təsnif edilir.

Sirkülallaşan qiymətli kağızlar 3 qrupa ayrılır:

1. Dövlət qiymətli kağızlar;
2. Bələdiyyə qiymətli kağızlar;
3. Qeyri-dövlət qiymətli kağızlar.

Hökumətin qiymətli kağızlarına xəzinə istiqrazları, dövlət istiqrazları, qənaət aiddir.

Bələdiyyə qiymətli kağızları yerli icra orqanları tərəfindən buraxılmış borc qiymətli kağızlarına daxildir.

Qeyri-dövlət aktivləri institusional, özəl və maliyyə alətlərini əhatə edir.

Valyuta qiymətliləri dedikdə:

- a) Xarici valyütalar;
- b) Xarici valyutadakı qiymətli kağızlar - ödəniş sənədləri (çeklər, qeydlər, akkreditivlər və s.), Səhmlər (səhmlər, xəzinələr) və xarici valyutada ifadə edilmiş digər borc öhdəlikləri;
- c) Qızıl, gümüş həmçinin platin (polydium, iridium, rodium, rutenyum, osmium) daxil olmaqla, metal, zərgərlik və digər məişət əşyaları və bu cür qırıntılar istisna olmaqla qiymətli metallar
- d) Təbii daş (almaz, yaqut, zümrüd, safir, alexandrit, inci).

Xarici valyüta:

- a) Uyğun xarici dövlətin həmçinin bir qrup ölkənin ərazisində dolaşan və ödənişli hüquqi vasitələrə malik olan pul vəsaitləri, xəzinədarlıq istiqrazlarının və sikkələrin, eyni dövriyyənin və dövriyyənin dövriyyəsinə çevrildiyi və ya çəkildiyi,
- b) Beynəlxalq valyutalarda və ya xarici valyutada hesablaşmalarda olan vəsaitlər.

Xarici valyuta iki qrupa ayrılır;

- 1) Xarici dövlətlərin valyutası;

2) Xarici beynəlxalq valyutaları .

Xarici ölkələrin valyutaları əsasən maddi idi. Qızıl, gümüş hətmişinin metal və kağız, metal sikkələr ola bilərlər.

Beynəlxalq valyütalar bir qayda olaraq, beynəlxalq hesablaşmalarda pul şəklində ifadə edilmiş valyuta kimi istifadə olunur. Beynəlxalq kollektiv pul müxtəlif hesablamalardan istifadə olunur. Gümrük praktikasında avronun Avropa valyutasının valyutası olduğu ifadə edilməlidir.

Azərbaycan Respublikası xarici ölkələrlə kompromis ödəmə əməliyyatları apararkən sərbəst konvertasiya edilə bilən valyutalardan istifadə edir.

Qapalı pul bir valyuta deyil, sərbəst çevrilə bilməz. lakin öz ölkəsinin ərazisində və praktikada valyuta əməliyyatları məhdudlaşdırır.

Klirinq valyutası - bu, iki və ya daha çox dövlət tərəfindən hökumətlərarası müqaviləyə əsasən xarici ticarətdə xüsusi valyuta məzənnəsi kimi istifadə olunur.

Dövlətin maraqlarını qorumaq və beynəlxalq valyuta münasibətlərində iqtisadi təhlükəsizliyinin bərqərar olunması ndan ötrü xüsusi bir pul siyasəti olmalıdır.

Xarici iqtisadi fəaliyyət göstərən Azərbaycan müəssisələrinin valyuta əməliyyatları Azərbaycan Respublikası Qanununun iyirmi oktyabr min doqquz yüz doxsan dördüncü il tarixli "Pul vahidi tənzimlənməsi haqqında" qanuna tabedir. Bu qanun valyuta əməliyyatları, valyuta tənzimləyiciləri və valyuta nəzarəti orqanlarının səlahiyyətləri və funksiyaları, hüquqi şəxslərin hüquqları və bu xarici aktivlərin mülkiyyətə və çıxarılmasına aid hüquq və öhdəliklər və pul qanunvericiliyinin pozulması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının hüquq və öhdəliklərini təsvir edir. Bu Qanuna əsasən valyuta əməliyyatları aşağıdakılardan ibarətdir:

- Mülkiyyət hüquqlarının və digər xarici valyuta aktivlərinin, o cümlədən ödəniş vasitəsi kimi xarici və xarici valyutada ödəniş vasitələrinin köçürülməsi vasitələri;

- Valyutaların Azərbaycan Respublikasına gəlməsi və göndərilməsi, həmçinin Azərbaycandan kenara götürülməsi hə məçinin göndərilməsi;

- Beynelxalq pul koçurmələri. Müəssisə xarici iqtisadi tərəfdaş kimi qeydə alındıqda, xarici valyuta ilə mübadilə etmək üçün lisenziyası olan bank şöbəsində xarici valyuta hesabı açır. Bunun üçün səlahiyyətli banka aşağıda qeyd edən cə yimiz sənədlər verilməlidir:

- Konstitusiya Sazişinin notarial qaydada nüsxəsi, qeydiyyat riski;
- İmza və iş möhürü nümunələri olan bir kart;
- Vergi bəyannaməsinin qeydiyyatı sənədinin vergi yoxlaması;
- Xarici iqtisadi əlaqələrin iştirakçılarının sertifikatının surəti.

1.2 Kommersiya banklarında valyuta əməliyyatı üzrə hesablar

Xarici valyuta hə məçinin qiymətli kağızların əməliyyatları hal hazırkı rki valyuta əməliyyatlarına ayrılır. Sonuncu kapital qoyuluşlarının dövriyyəsi ilə sıx bağlıdır.

Cari əməliyyatlar aşağıdakılardır:

- Bir müddət malların, idxal və ixracın əvvəlcədən ödənilməsi üzrə xidmətlər (180 gün ərzində ixrac-idxal əməliyyatları üçün pulların köçürülməsindən asılıdır)
- Ən gec 180 gün içində maliyyə kreditlərinin qəbulu və verilməsi;
- AR və digər ölkələrin maraqları, dividendlər, əmanətlər, köçürmələr, investisiyalar və maliyyə kapitalı;
- AR və xaricdəki malların köçürmələri; məbləğlər, əmək haqqı, təqaüd, alimlər, miras və s. köçürülməsi.

Səhmdarlarla əlaqəli xarici valyuta əməliyyatları aşağıdakı kimi olmuşdur:

- Birbaşa investisiya şirkətin nizamnamə kapitalına bir töhfədir. Korporativ idarəetmə qazanma və iştirak etmək hüququ qazanmağa xidmət edir;
- Portfolio investisiya qiymətli kağızlarının alınması;
- Əmlak, binalar və digər əmlak, torpaq, daşınmaz əmlak hüquqlarının köçürülməsi qaydaları;
- 180 gün ərzində malların, xidmətlərin genişləndirilməsi;
- 180 gün ərzində maliyyə krediti verin və götürün;
- digər qeyri - cari valyuta əməliyyatları.

Pul qanunları sakinlərə mövcud əməliyyatları məhdudlaşdırmadan həyata keçirmək imkanı verir.

Bu əməliyyatlar kapital axını ilə sıx bağlı olduğu üçün xüsusi razılığa məruz qalır.

Qeyri-rezidentlər aşağıdakı hüquqlara malikdirlər:

- xüsusi səlahiyyətli banklarda valyuta hesabı açma hüququ;
- gömrük qaydalarına uyğun olaraq xarici valyuta aktivlərinin idxalı və ixracı;
- Mərkəzi Bank tərəfindən müəyyən edilmiş qiymətlərlə valyuta ticarət hüquqları.

Bütün valyuta və qiymətli kağızlar əməliyyatları aşağıdakı kimi təsnif edilir:

- Cari mübadilə əməliyyatları
- Valyuta əməliyyatları maliyyə kapitalının köçürülməsi ilə sıx bağlıdır

Qeyd etmək lazımdır ki, valyuta əməliyyatları yaxından əlaqələndirilir.

Buna görə valyuta əməliyyatlarını təsnif etmək çətindir. Bu əməliyyatlar müxtəlif valyuta əməliyyatları ilə bağlıdır.

1) Müştəri hesablarının açılması

Bu proses aşağıdakılardan ibarətdir:

1. hüquqi (rezident və qeyri-rezident) və real şəxslər üçün pul hesabı açmaq;
2. hesabın balansına əlavə faiz;
3. Kreditlərin verilməsi (fərdi müştərilər üçün bank rəhbərliyinin qərarı ilə);
4. Əməliyyatın icrası zamanı çıxartma rüsumunun verilməsi;
5. Müəyyən bir müddət ərzində arxiv hesabının təsdiq edilməsi;
6. İthalat-ixrac əməliyyatlarında nəzarət.

2) Kommersiya banklarının qeyri-kommersiya fəaliyyəti. Qeyri-kommersiya fəaliyyətlərinə müştəri xidməti həmişənin maliyyə kapitalının dövriyyəsilə bağlı müştəri xidməti (müştəri xidməti) daxildir.

Səlahiyyətli banklar aşağıdakı qeyri-kommersiya əməliyyatları edə bilərlər:

- nağd valyuta və ödəniş alətlərinin alqı-satqısı;
- xarici pul vahidi və bu ödəniş sənədlərinin alınması;
- bank müştərilərinin plastik fakturalarının təşkili və xidmət göstərilməsi;
- xarici bankların yol nəqliyyat çeklərinin alınması və ödənilməsi;
- nağd akkreditivlərin və digər oxşar akkreditivlərin geri qaytarılması.

3) Xarici banklarla müxbir əlaqələrin təşkili.

Bu əməliyyat növü bankın beynəlxalq hesablaşmaların fəaliyyət göstərməsi üçün tələb olunan şərtlərdən biridir. Xarici banklarla müxbir əlaqələri qurma qərarı daimi ixrac-idxal əməliyyatları üçün müştəri xidmətinin real ehtiyacına əsaslanır.

Bank beynəlxalq bankların icrası üçün xarici bankların Nostro və LoRo müxbir hesablarını açır. Nostro, kommersiya bankları üçün müxbir bank tərəfindən açılan cari hesabdır.

"Loro" müxbir banklar üçün kommersiya bankları tərəfindən açılan cari hesabdır.

4) Konversiya əməliyyatları.

Dönüşüm əməliyyatları nağdsız valyuta alqı-satqı əməliyyatlarıdır. AR pul və nağdsız manata qarşıdır.

Hesabat dövründə rouminq əməliyyatları üzrə xarici valyuta əməliyyatları ümumi satış və alış məbləğidir.

Müvəqqəti təchizat müqaviləsi (pul sazişi - pul) bir valyuta çevrilmə prosesidir. Beləliklə, "BUGÜN" müqaviləsi imzalandıqdan sonra əməliyyat tranzaksiya əməliyyatı kimi qəbul edilir.

"TOMORROW" tipli müqavilə növbəti günə çevrilən valyuta konvertasiyası müqaviləsidir.

"SPOT" termini iki gün ərzində imzalanmış valyuta konversiya müqaviləsi deməkdir.

"İrəli oufright" termini uzun müddətli valyuta konvertasiyası müqaviləsidir. Zaman əsaslı ticarət əməliyyatları (fyuçers, variantlar, svoplar və s.) Konversiya əməliyyatları deyildir.

Swap Sazişi (SWAP) - bu müqavilə həmin gün imzalanmış ikitərəfli bank konversiya prosesi ilə eynidir. Bu proseslərdən biri şərti satınalma müqaviləsidir ki, bu da bir müddətdir.

Ticarət əməliyyatı bankın valyuta mövqeyinin təhlükəli anlarını nəzərə almadan həyata keçirilə bilməz.

Xarici valyuta mövqeyi xarici valyuta vəsaitləri və borclarıdır. Valyuta məzənnəsinin dəyişməsi zamanı əlavə gəlir və xərc xərcləri də yaradır.

Açıq xarici valyuta mövqeyi məzənnə balansının müxtəlif hissələridir. Onlar qeyri-ölçülə bilən aktivlər və öhdəliklər təşkil edir.

Xarici valyuta əməliyyatları banklar və Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı tərəfindən təsdiq edilmiş digər kreditorlar tərəfindən - səlahiyyətli banklar tərəfindən həyata keçirilir. Xarici iqtisadi fəaliyyətlər, o cümlədən cari valyuta əməliyyatları aparmaq üçün hüquqi şəxslər, səlahiyyətli olmayan ROA banklarında valyuta hesablarına malik ola bilənlər və qeyri-rezidentlər AR-nin səlahiyyətli banklarında xarici və milli valyuta hesablarına sahib olmaq imkanı na malikdirlər. Hüquqi şəxs olan sakinlər, Azərbaycanın Mərkəzi Bankı tərəfindən hesablanmamış hallarda, xarici valyutayı məcburi bankların hesablarına köçürməlidirlər.

Açıq xarici valyuta mövqeyi ayrı valyuta mövqeyinə malik xarici valyuta mövqeyidir. Bu, passiv və balansdan kənar öhdəliklərdən ibarətdir və valyuta mövqeyi aktivlərini aşır. Xarici valyutada açıq və uzun valyuta mövqeyi xarici valyuta ilə açıq valyuta mövqeyidir.

Qapalı xarici valyuta mövqeyi ayrı valyuta mövqeyi, aktiv və borcdur. Onların kəmiyyəti tam bərabərdir.

Valyuta bazarında iştirakçılar bazar qurucusu, banklar, sənaye sığortası şirkətləri, qarşılıqlı fondlar, fərdi müştərilər, mərkəzi banklar və vasitəçilərdir. Market-marketoloqlar digər bazar iştirakçıları üçün valyuta məzənnəsinin qiymətini təyin edirlər.

Valyuta bazarı banklararası və müştəri əlaqələrinin birləşməsidir. VB-nin əsas xüsusiyyəti pul ittifaqıdır. Valyuta bazarı banklararası bazar kimi fəaliyyət göstərir. Beləliklə, valyuta məzənnəsi banklararası əməliyyatlar zamanı müəyyənləşdirilir. Əməliyyatlar müxtəlif kommunikasiya və kommunikasiya vasitələrinə əsaslanır.

Valyuta bazarı funksiyaları:

- mal və xidmətlərin, xidmətlərin və maliyyə kapitalının beynəlxalq agentliyi;
- tələb və təklif nəticəsində valyuta məzənnəsinin müəyyən edilməsi;

- mübadilə riskinin qorunması mexanizmi və bazar kapital xərcləri;
- pul-kredit və iqtisadi siyasət məqsədlərinə xidmət edən dövlət alətləri.

VB-nin xidmətinə əsasən, valyuta məzənnəsinin anlaşılması yaranır. Daha dəqiq bir bəyanat üçün bir vasitə və qiymətləndirmə üsulu tətbiq edilir.

Xarici valyuta müqaviləsi. Bu bir sıra kredit və ya ticarət müqavilələrdir. Müvafiq olaraq, müqavilə şərtlərinə görə ödəniş məbləği, valyuta məzənnəsi ilə sabit valyuta arasındakı əmtəə qiymətinin dəyişməsindən asılıdır. Müqavilədə fərqli bir valyutanın valyutasının və qiymətinin müəyyən edilməsi, əslində, ən sadə saxta məzhəblərdən biridir. Valyuta kimi daha sabit bir valyuta. Yanlış ödənişin normal miqdarı, məzənnə məzənnəsinin dəyişməsindən asılıdır. Ödənişin dəyişməsi məzənnənin dəyişməsindən asılıdır. Məsələn; Ticarət müqaviləsinin dəyəri 1 milyon frankdır.

Valyuta məhsulu iki növə bölünür:

- Birincisi paralel kreditlərin təsdiqi. Bu, eyni dövrdə və həmin üsullarla təqdim edilən müxtəlif valyutalarda verilmiş kreditləri əhatə edir.
- İkinci növ isə yalnız iki bank arasında valyuta alış-satış müqaviləsidir. Paralel kreditlərdən fərqli olaraq, valyuta faiz ödəmir.

Hüquqi şəxs tərəfindən yaşayan şəxslər üçün Azərbaycan Respublikasında valyuta əməliyyatları üzrə heç bir məhdudiyyət yoxdur.

Müştəri seçimi variantının müqaviləsi yalnız aşağıdakı hallarda aparılmalıdır.

- Müqavilənin imzalanma tarixindən etibarən icra tarixinə qədər;
- Hər an;
- Yalnız müəyyən tarixlər arasında.

Xarici valyuta və xarici valyuta əməliyyatları cari və kapital hərəkətlərindən asılı olaraq valyutaya bölünür. Cari əməliyyatlar aşağıdakılardır:

- Mal və xidmətlərin idxal, idxal və ixrac-idxal əməliyyatları üçün 180 gündən çox olmayan AR və AR pul köçürmələri;

- 180 gündən çox olmayan maliyyə kreditlərinin alınması və ödənilməsi; Azərbaycan Respublikası və Azərbaycan Respublikası ərazisindən depozitlər, investisiyalar, kreditlər və kapital hərəkətləri ilə bağlı valyuta əməliyyatlarından faiz, dividendlər və digər gəlir köçürmələri;
- AR və AR-dan qeyri-kommersiya köçürmələri, o cümlədən əmək haqqı, təqaüd və mirasın köçürülməsi daxil olmaqla digər əməliyyatlar.

Bankın xarici valyuta hesabının pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri bank tərəfindən verilmiş bank hesabında da əks olunur. Bank hesabında balans hesabatı və dövriyyəsi, balans və digər hesablar və müəssisənin uçot sənədlərinin qeydləri tərtib edilməli və bank hesabında izlənilməlidir. Milli Bank manatın məzənnəsini dəyişdikdə, məzənnə fərqləri bank hesabının xarici valyuta hesabında əks olunur. Bankın adını, xarici valyuta hesabı nömrəsini, son və cari əməliyyatlar tarixini, şifrə və ödəniş sifarişini, ümumi gəliri, kapital və xarici valyuta sermayəsini, ilkin və son balans məbləğini daxil edir.

FƏSİL 2.KOMMERSİYA BANKLARININ VALYUTA ƏMƏLİYYATLARININ TƏSNİFATI

2.1 Kommersiya banklarında xarici valyuta ilə əməliyyatların aparılması formaları

Rezidentlərin hesablarına daxil olmalar. Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının valyuta hesabları banka sərbəst şəkildə köçürülə bilər və aşağıdakı mənbələrdən pul köçürməsinin xüsusi şərtləri vardır;

Azərbaycan Respublikasının ərazisində malların və xidmətlərin satışından əldə edilən gəlirlər;

Belə olan halda Azərbaycanda malların və xidmətlərin xarici valyutada satılmasına görə müəyyən olunmuş lisenziya istənilir. Ölkədə verilmiş mal və ya xidmət üçün ödənilən vəsait ölkədən kənara çıxarsa, belə gəlirlərə yol verilir.

Xarici sakinlərə maların, işlərin, xidmətlərin verdikləri malların nağdsız ödənişləri;

Belə hallarda aşağıdakı şərtlər yerinə yetirilməlidir:

- Ödəmə nağd pul, müqavilə, müqavilə və ya digər razılaşma sənədlərində (bundan sonra "müqavilə" adlanır) edilməlidir;
- vəsaitlər yalnız əmlak sahibinin və ya sahibsiz sənəddə olan şəxsə real şəxsdən alınmalıdır.
- Qeyri-rezidentlər (qeyri-rezidentlər tərəfindən icazə verilən qeyri-rezidentlər) gömrük administrasiyalarında xarici valyutada elan edilməlidir.
- Malların elan edildiyi gündən sonra və gömrük orqanlarına bildirildikdən sonra 10 gün müddətində saxlanılmalıdır;
- Sakinlər öz xəzinələrini qəbul etdikdən sonra 2 iş günü ərzində bank hesabına pul yatırmalıdır.

Pul alan zaman banklar aşağıdakı sənədləri tələb etməlidirlər:

- orijinal ixrac müqaviləsi;
- nağd sifarişin surəti;
- respublikaya pul köçürməsinə təsdiq edən gömrük sənədləri;
- qeyri-rezident tərəfindən icazə verilmiş fiziki şəxsin nümayəndəsinin səlahiyyətini təsdiq edən etibarnamə;
- Müvafiq bankın və ya valyutanın idxal edildiyi ölkənin digər kredit institusunun nağd pul çıxarılmasını təsdiq edən sənəd (məbləğ 50.000 ABŞ dollarından artıqdırsa).

Sənədlərin düzgünlüyünü təsdiq edən bank yaşayış yerindən pul alır və bu sənədlərin surətlərini saxlayır. Fondun pulunun müvafiq bank tərəfindən təsdiqləndiyini və ya təyinat ölkəsinin gömrük sənədlərini və valyutanın digər kredit təşkilatını təsdiq edən orijinal sənəd sonuncu icra bankında saxlanılır.

Gömrük bəyannaməsi və şəhadətnamə tam yerinə yetirilmədikdə, Bank sənədləri faktiki olaraq qeydiyyatı alacaq və surətini çıxaracaqdır.

Rezidentlərin hesablarından köçürmələr. Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının hesablarından əldə edilən vəsaitlər aşağıdakı kimi köçürülə bilər:

Respublikada:

- a) Azərbaycan Respublikasında gətirilən və ya satılan və ya Azərbaycan Respublikasında satılan və Azərbaycan Respublikasının ərazisindən kənarında göstərilən və ya respublikaya gətirilən malların idxalına və idxalına görə Azərbaycan Respublikasının ərazisində yaşayan və ya yaşamamış şəxslərin xidmətlərinin idxalını və idxalını. Köçürmələr sizə səlahiyyətli şəxslərə göndərilir;
- b) Azərbaycan Respublikasının digər sakinlərinin nizamnamə kapitalında iştirakı;
- c) hədiyyə, ianə, sosial yardım və sponsorluq;
- d) kreditlərin və faizlərin geri qaytarılması üçün;
- d) səlahiyyətli banklarda depozitlərin depozitləri;
- e) Manat və ya digər valyutalara çevirmək;
- f) həmin ölkədə yerləşən rezidentin, digər sub-bölmələrin, filialların və ya təşkilatların filiallarına və nümayəndələrinə köçürülməsi;
- g) təsisçilərə dividendlərin ödənilməsi;
- h) başqa səlahiyyətli banklarda əməliyyat aparən şəxsin pul hesablarına köçürmələri;

Respublikanın xaricində:

- a) Respublikaya idxal olunan və ya idxal olunan xidmətlərə və respublikaya köçürülmüş vəsaitlərə görə idxal müqaviləsi çərçivəsində respublikaya köçürülmüş vəsaitlər. Belə hallarda ödəniş aşağıdakı kimi edilə bilər:

Nağd ödəmə;

Əvəzlər əməliyyatları müəyyən edən sənədlər (müqavilələr, proforma-fakturalar, ödəniş sənədləri, sifarişlər və digər sənədlər) əsasında aparılır. mal

idxal edilir, hazırlanır və ya təklif olunur; Ödəniş xidmətlərin yerinə yetirilməsindən asılıdırsa, bank idxal bəyannaməsi deyil, işin yerinə yetirilməsini təsdiq edən sənəd təqdim etməlidir. İthalat müqavilələri daxilində malların dəyəri yalnız mal alan müəssisə tərəfindən ödənilə bilər. İxrac müqavilələrinin üçüncü şəxslərin ödənişləri Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının (bundan sonra - Mərkəzi Bank) şəxsi icazəsi ilə təsdiq edilir. Bu ödənişlər göndərənə ödənilməli olan vəsaitin üçüncü tərəfin bank hesabına ödənilməsi nəzərdə tutulan müqavilə əsasında edilə bilər;

b) yenidən köçürülməsi və vasitəçiliyi ilə köçürmələr köçürülmüş və ya göstərilən ölkələrdən pul vəsaitlərinin alınmasından əvvəl verildiyi təqdirdə, avans ödənilməlidir;

c) ləğv edilməyən ixrac müqavilələrinə qaytarır;

d) xarici sakinlərin, qeyri-rezidentlərin və filialların nümayəndələrinə və filiallarına köçürmələr; Belə köçürmələr mal satmaq və ya təqdim etmək məqsədilə satılırsa, onlar razılaşdırılmalıdır.

d) vergi qanunvericiliyinə uyğun olaraq xarici investora dividendlərin köçürülməsi.

e) kreditlərin və faizlərin ödənilməsi üçün xarici banklara köçürmələr; Belə hallarda rezidentlər kredit müqaviləsi, ölkədə bu vəsaitlərin istifadəsi və ya belə vəsaitlər əvəzinə alınan malların və ya xidmətlərin idxalını təsdiq edən sənədlərdən istifadə edə bilərlər. Bankda post-transfer sənədlərinin surətləri saxlanılmalıdır. Kredit ölkədən kənarında istifadə olunarsa, sakinlər kredit vəsaitlərini və bu vəsaitlərin ölkə xaricində istifadəsi üçün sənəd təqdim edirlər. Əməliyyat bankda şübhə yaramırsa, xarici banklardan kredit və kredit faizlərinə köçürə bilər. Əməliyyatdan sonra bank qeydiyyatdan keçmişdir və nüsxə banka məxsusdur.

ə) Maliyyə yardımına, digər borclardan və xarici şirkətlərdən və qurumlardan çəkilən müvafiq transferlər. Belə hallarda sakinlər banklara təqdim edilərək ödəmə edə bilərlər. Bankda post-transfer sənədlərinin surətləri saxlanılmalıdır.

Ölkənin xaricdəki borc vəsaitləri və digər borcları istisna olmaqla, ölkələr xaricdən bu vəsaitlərin istifadəsi üçün müvafiq razılaşma və sənəd təqdim edirlər. Əməliyyatın əməliyyatın şübhəli bir xarakterinə gətirib çıxarmaması halında, xarici yardım müəssisələrindən maliyyə yardımı, digər borclar və faiz ödənişləri edilə bilər. Əməliyyatdan sonra bank qeydiyyatdan keçmişdir və nüsxə banka məxsusdur.

f) əvvəllər Azərbaycan Respublikasına köçürülmüş xarici valyuta ehtiyatları; Bu halda, bank hesabından olan kredit kreditin verilməsi yolu ilə sərbəst şəkildə istifadə edilə bilər ki, bu da köçürmənin rezidentin hesabına köçürülməsini təsdiqləyir. Xarici və ya xaricdə rezidentin hesabına pul vermək niyyətində olduqda, bu bəndlərin şərtlərinə uyğun olaraq ödəniş həyata keçirilir.

g) Azərbaycan Respublikasında əvvəlcədən ödənilmiş xarici valyuta qalıqları; Nağd pul köçürmələri üzrə səlahiyyətli bankda yatırılan xarici pul nağdları 10 (on min) ABŞ dollarından artıqdırsa, "Sərnişin Gömrük Bəyannaməsi" - "Sərnişin Gömrük Bəyannaməsi" və "Gömrük Lisenziyası" nın 10 (on) Viza rejiminin verilməsi üçün viza rejiminin tətbiq olunduğu ölkədən idxal edildikdə, vətəndaşa Azərbaycan Respublikasına daxil olmasını təsdiq edən pasport təqdim edilməlidir. Nağd pul əvvəlcədən nağd olan məbləğ 50 (əlli) min ABŞ dollarından artıq olarsa, müvafiq bankın və ya mənşə ölkəsinin digər kredit təşkilatının (bank hesabından çıxarılması, pul köçürmələri və s.) Ödənişini təsdiq edən sənədlər. .) təqdim edilməlidir. Qeydiyyatın bankın məsul işçisinin imzası və möhürü ilə təsdiqləndikdən sonra sənədlərin surətləri və viza qeydləri bankda saxlanılır.

ğ) Fərdi məqsədli köçürmələr. Hər hansı bir qaynaq valyutanı səlahiyyətli banklarda hesabları vasitəsilə gündə 1,000 ABŞ dolları məbləğində pulsuz köçürə bilər. Hər hansı rezident fiziki şəxs xaricdəki bir ölkənin və ya yaşayış yeri olan hər hansı bir xarici valyutada və yaxud yaxın qohumda (məsələn, yaxın qohum, ata, nənə, nənə, nənə, həyat yoldaşı, övlad, bacısı, qardaşı, övladlığa götürən valideynləri) bir əcnəbi almaq hüququ. valyuta məzənnəsinin

qiymətləndirilməsi sənədlərinin (Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlıq kartı, hüquqi nümayəndənin hüquqlarını təsdiq edən sənəd, doğum şəhadətnaməsi, nikah haqqında şəhadətnamə) pulsuz köçürmələri. Rezident şəxslər banklar tərəfindən köçürüldükdə bu Qaydaların 1-ci Əlavəsində ərizə forması doldurulur və bankda saxlama sənədlərinin surətləri ilə saxlanılır.

h) pensiyalar, məhkəmə xərcləri, arbitraj, notarius və digər inzibati orqanlar, məhkəmə qərarları və digər oxşar köçürmələr əsasında ödənilməli olan aliment;

x) ölkədən kapitalın çıxarılması ilə bağlı köçürmələr. Belə köçürmələr hər hansı bir ölkənin rezidentləri tərəfindən aşağıdakı məqsəd və şərtlər üçün verilə bilər:

- biznesin idarə edilməsinə iştirak etmək hüququ əldə etmək üçün sahibkarın nizamnamə kapitalında investisiyaların köçürülməsi kimi birbaşa investisiyalar;

- qiymətli kağızlar almaq üçün köçürmələr;

- mülkiyyət hüquqlarınının mülkiyyət hüquqlarını, o cümlədən torpaq və binaları, habelə daşınmaz əmlakla bağlı digər hüquqlarını, binalara, binalara və digər əmlaka köçürmələri;

- Residentin xarici banka depozit hesabına köçürülməsi.

Sakinlər kapital köçürmələri üçün əməliyyatın məqsədi, məbləği və şərtlərini (müqavilə və digər ratifikasiya sənədlərini daxil olmaqla) təsdiq edən sənədləri təsdiq edən faktları təqdim edir. Səlahiyyətli Bank əməliyyatların müəyyən edilmiş məqsədini yoxlamaq və əməliyyat yaxşı vəziyyətdə olduqda sənədləri ödəyə bilər. Əməliyyat başa çatdıqdan sonra bank sənədləri yazır və nüsxə banka aiddir.

i) digər məqsədlər üçün:

Təşkilatlar Beynəlxalq təşkilatların iştirak haqqı, konfranslar, sərgilər, sərgilər;

Xarici ölkələrin xarici nəşrlərinə aid Xarici Qeydiyyat haqqı; yerləşdirmə haqları;

- tətbiq olunan qanunlara uyğun olaraq, respublika hüdudlarından kənara vergi, vəzifə və cəzalar;

Vətəndaşlar Bu məqsədlə, Türkiyə Respublikasının vətəndaşlarına təhsil, müalicə haqları və maliyyə yardımı köçürmələri;

Müəllif hüququ və royaltilərin ödənilməsi üçün köçürmələr.

Bu hallarda, ödənişlərin məqsədi və məqsədini təsdiq edən müqavilələr, sertifikatlar, fakturalar və ya digər dəstək sənədləri orijinal banka verilir və müvafiq sənədin əsaslandırıldığı təqdirdə səlahiyyətli bank ödəniş edə bilər. Bank tərəfindən təqdim olunan sənədlər üçün imzalandıqdan sonra, surəti bankda saxlanılır. Yuxarıda göstərilən digər əməliyyatlar Mərkəzi Bankın qərarı ilə əqlabatən şəkildə qəbul edilə bilər. Sakinlər öz valyutasını nağd şəkildə, səlahiyyətli banklardakı hesablarından götürə bilərlər.

Azərbaycan Respublikasının qeyri-rezidentləri üçün xarici valyuta əməliyyatları

Qeyri-rezidentlərin hesablarına daxil olmalar;

Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının xarici valyuta hesabları səlahiyyətli banka köçürülə bilər: Aşağıdakı mənbələrdən gəlir üçün xüsusi şərtlər yerinə yetirilməlidir:

Azərbaycan Respublikasının ərazisində malların və xidmətlərin satışından əldə edilən vəsaitlər;

Bu hallarda, Azərbaycan Respublikasının hüdudlarında xarici valyuta xidmətlərini satmaq və vermək üçün lisenziya tələb olunur. Ölkədə verilmiş mal və ya xidmət üçün ödənilən vəsait ölkədən kənara çıxarsa, belə gəlirlərə yol verilir.

Azərbaycan Respublikasından ixrac edilən mallara (işlərə, xidmətlərə) qeyri-müsəlmanlar tərəfindən ödənilən pul vəsaitləri;

Bu hallarda aşağıdakı tələblər yerinə yetirilməlidir:

- müqavilənin ödənilməsi nağd ödənişlə həyata keçirilməlidir;
- Fond yalnız qeyri-rezidentdən və ya qeyri-rezident tərəfindən səlahiyyətli bir real şəxsdən götürülə bilər;

- Qeyri-rezidentlər (qeyri-rezidentlər tərəfindən icazə verilən qeyri-rezidentlər) gömrük orqanlarında xarici valyutanı elan etməlidirlər.
- gəlir qeyri-rezidentin kassirinə gömrük orqanlarına daxil olduqdan sonra 10 gün ərzində verilir;
- Qeyri-rezidentlər öz vəsaitlərini xəzinə verdikdən sonra iki iş günü vaxdı ərzində bank hesabına pul köçürməlidirlər.

Banklar pul vəsaitlərini götürdükdən sonra aşağıda qeyd edilən sənədləri istəməlidirlər:

- orijinal ixrac müqavilələri;
- nağd sifarişin surəti;
- respublikaya pul köçürməsinə təsdiq edən gömrük sənədləri;
- qeyri-rezident tərəfindən icazə verilmiş fiziki şəxsin nümayəndəsinin səlahiyyətini təsdiq edən etibarnamə;
- Bankın və ya valyutanın idxal edildiyi ölkənin digər kredit institutu tərəfindən (əgər məbləğ 50.000 ABŞ dollarından çox olarsa) nağd ödənişini təsdiq edən sənəd.

Sənədlərin düzgünlüyünü təsdiq etdikdən sonra bank qeyri-rezidentlərdən pul alır və bu sənədlərin surətlərini saxlayır. Koreya Respublikası gömrük sənədlərindən və təyinat ölkəsi bankından və ya digər kredit təşkilatlarından pul vəsaitlərinin alınması barədə sənədlər bu vəsaitlərin pul vəsaitlərinin hərəkətini təsdiq edən sənədin son bankında saxlanılır. Gömrük bəyannaməsi və şəhadətnamə tam yerinə yetirilmədikdə, Bank sənədləri faktiki olaraq qeydiyyata alacaq və surətini çıxaracaqdır.

Azərbaycan vətəndaşlarının hesablarından köçürmələr

Respublika daxilində:

a) Respublika ərazisinə gətirilən və Respublikada satılan malların və Azərbaycan Respublikasının rezidentlərinin və ya digər rezidentlərinin, respublika və ya respublikaya gətirilən malların (Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənarında rezidentlərin iqtisadi fəaliyyəti istisna olmaqla xaricdə istisna olmaqla) şəxsin xeyrinə edilən nümayəndəliklər və ya köçürmələr;

- b) Azərbaycan Respublikası sakinlərinin nizamnamə kapitalında iştirakı;
- c) hədiyyə, ianə, sosial yardım və sponsorluq;
- d) kreditlərin və faizlərin geri qaytarılması üçün;
- d) səlahiyyətli banklarda depozitlərin depozitləri;
- e) Manat və ya digər valyutalara çevirmək;
- ə) filial və nümayəndəliyə, digər şöbələrə, respublikanın qeyri-rezidentlərinə və ya bu cür müəssisələrin baş direktorlarına (mərkəzin müvafiq qərarı olduqda); Belə köçürmələr malların satılmasına (satışına, xidmətinə) qarşı olduqda tənzimlənmənin əhatəsinə aid edilir.
- f) təsisçilərə dividendlərin ödənilməsi;
- g) qeyri-rezidentlərin digər rezident banklarda xarici valyuta hesablarına köçürmələri;

Respublikanın xaricində:

a) Respublikaya idxal olunan idxal müqavilələrinə əsasən respublikaya gətirilən mallar (işlər, xidmətlər). Bu əməliyyatlar aşağıdakı kimi həyata keçirilə bilər:

- qabaqcadan ödənişlər; Avans əməliyyatları müəyyən edən sənədlər (müqavilələr, proforma-fakturalar, ödəniş sənədləri, sifarişlər və digər sənədlər) əsasında aparılır.

malların idxalından və ya verildikdən sonra; Bu halda idxal prosesində ki sənədlər və gəmrük bəyanaməsinin (face-to-face) ödənilməsi qeyd olunur, qeydiyyat bankının səlahiyyətli şəxsinin imzasıyla təsdiq edilir. Həmişənin həmin sözügedən sənədlərin bir nüsxəsi banka aiddir. Ödəmə halında xidmətdə bank xidmətin yerinə yetirilməsini təsdiq edən və idxal bəyannaməsinə xidmət göstərən bir sənəd təqdim etməlidir. İdxal müqavilələri ilə əhatə olunan malların (biznesin, xidmətin) dəyəri yalnız mal (işçilər, xidmətlər) alan müəssisə tərəfindən ödənilə bilər. Üçüncü tərəfə idxal müqavilələrinin ödənilməsinə Mərkəzi Bankın öz icazəsi ilə icazə verilir. Göndərənə (işçinin, xidmət provayderunun) ödəniləcək vəsaitlər üçüncü tərəfin bank hesabına ödəniləndi təqdirdə, bu ödənişlər müqavilə əsasında verilə bilər;

b) xarici banklardan kredit və kredit faizinin geri qaytarılması üçün köçürmələr; Belə hallarda xaricdəki sakinlər ölkədə pulların istifadəsini və bu vəsaitlər əvəzinə alınan malların və xidmətlərin idxal olunmasını təsdiq edən sənədlərin əksəriyyətini verə bilər. Bankda post-transfer sənədlərinin surətləri saxlanılmalıdır. Kredit ölkə xaricindən istifadə edildikdə, Mərkəzi Bankın fərdi krediti krediti və faizini ödəməlidir.

c) xarici təşkilatlar və təşkilatlara maliyyə yardımı, digər borclar və faizlər; Belə hallarda sakinlər sənədləri banka təqdim etməklə ödəyə bilərlər. Bankda post-transfer sənədlərinin surətləri saxlanılmalıdır. Borc vəsaitləri və digər borcları ölkədən kənarında istifadə olunarsa, Mərkəzi Bankın fərdi icazəsi bu borcları və faizləri ödəməlidir.

d) əvvəllər Azərbaycan Respublikasına köçürülən xarici valyuta ehtiyatları; Bu halda, ödəniş bu qeyri-rezident hesab fondlarına əvvəlcədən pul köçürməsini təsdiqləyən bank hesabından alındıqdan sonra sərbəst şəkildə həyata keçirilə bilər. Qeyri-rezidentlərin xaricdə və ya digər ölkələrdə verdikləri ödənişlər, bu qaydaların normativ hüquqi aktlarına tabe olduqda, bu alt bəndlərin tələblərinə tabedir.

d) əvvəllər Azərbaycan Respublikasında saxlanılan valyuta pul köçürmələri; Nağd pul köçürmələri üzrə səlahiyyətli bankda yatırılan xarici pul nağdları 10 (on min) ABŞ dollarından artıqdırsa, "Sərnişin Gömrük Bəyannaməsi" - "Sərnişin Gömrük Bəyannaməsi" və "Gömrük Lisenziyası" nın 10 (on) Viza rejiminin verilməsi üçün viza rejiminin tətbiq olunduğu ölkədən idxal edildikdə, vətəndaşa Azərbaycana girmə sını təsdiq edən pasport verilməlidir. Əvvəlcədən alınmış nağd pul məbləği 1000 dollardan çox olarsa, müvafiq bankın və ya mənşə ölkəsinin digər kredit təşkilatının (bank hesabından çıxarılması, pul vəsaitləri və s.) Ödənişini təsdiq edən sənədlər təqdim edilməlidir. Qeydiyyatın bankın məsul işçisinin imzası və möhürü ilə təsdiqləndikdən sonra sənədlərin surətləri və viza qeydləri bankda saxlanılır.

e) xarici investisiyaların respublikanın iqtisadiyyatına qaytarılması; Xarici investorun tərifinə əsasən, Azərbaycan Respublikasında "investisiya fəaliyyəti" və "xarici investisiyaların qorunması" terminləri başa düşülür.

Gömrük Məcəlləsində başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, mənşə ölkəsinin pul köçürməsinə təsdiq edən sənəd və təyinat və ya təyinat ölkəsinin digər kredit institutu ilə təsdiq edilmiş sənədlər (\$ 50,000 ekvivalentdən artıq məbləğdə) Azərbaycan Respublikasına şəxsi hesabı ilə köçürülmüş və bu vəsaitləri müxtəlif fəaliyyət növlərinə köçürmüşdür sənəd) sərbəst şəkildə qaytarılmalıdır.

Bundan əlavə, müvafiq vergi və vəzifələri ödəmişdən sonra, investorun gəlirləri və digər məbləğləri, habelə kompensasiya və kompensasiya məbləğləri investorun payına düşür. Vergi ödənişinin haqqı müvafiq vergi orqanları və onların vasitəçiliyi ilə təsdiq edilməlidir.

b) Azərbaycan Respublikasında alınmış əmək haqqının, dividendlərin və digər gəlirlərin köçürülməsi;

Belə olanda banka aşağıda qeyd edilən sənədlər verilməlidir:

- Bu vəsaitlərin ödənilməsi halında vergi şəhadətnaməsi, real şəxslərin dividendləri, faiz gəlirləri, haqlar və digər oxşar gəlirlər xaricdə rezidentlərə verilir.

- Bütün digər hallarda vergi orqanları və ya agentliklərə əməliyyat vergisi ödəməsi üçün istinad edilir.

f) digər məqsədlər üçün:

Təşkilatlar Beynəlxalq təşkilatların iştirak haqqı, konfranslar, sərgilər, sərgilər;

Xarici ölkələrin xarici nəşrlərinə aid Xarici Qeydiyyat haqqı; yerləşdirmə haqları;

Müvafiq qanunvericiliyə uyğun olaraq respublika ərazisinə vergilər, şəkillər və cərimələr;

Vətəndaşlar Bu məqsədlə, Türkiyə Respublikasının vətəndaşlarına təhsil, müalicə haqları və maliyyə yardımı köçürmələri;

Müəllif hüququ və royaltılərin ödənilməsi üçün köçürmələr. Bu hallarda, ödənişlərin məqsədi və məqsədini təsdiq edən müqavilələr, sertifikatlar, fakturalar və ya digər dəstək sənədləri orijinal banka verilir və müvafiq sənədin əsaslandırıldığı təqdirdə səlahiyyətli bank ödəniş edə bilər. Bank tərəfindən təqdim olunan sənədlər üçün imzalandıqdan sonra, bir nüsxə si banka saxlanılır.

g) şəxsi məqsədlərə görə kiçik köçürmələr; Bütün qeyri-rezidentlər xaricdə səlahiyyətli banklarda hesabları vasitəsilə 1000 ABŞ dolları olan valyuta məzənnəsini köçürə bilər

2.2 Kommersiya banklarında müştərilərə beynəlxalq hesablaşmalar üzrə əməliyyatların təşkili

Monetar öhdəliklər və pul əvəzləri müxtəlif ölkələr və fərdlər arasında hüquqi şəxslər arasında iqtisadi, siyasi və mədəni əlaqələrə əsaslanır. Beynəlxalq müqavilə yuxarıda göstərilən pul öhdəliklərinin təşkili və razılaşmasını əks etdirir. Beynəlxalq ödənişlər bankların gündəlik fəaliyyətidir. Xaricdə məskunlaşmaları həyata keçirir və dünyanın bir çox ölkələri tərəfindən qəbul edilmiş normalar əsasında xaricdə ödənişlər edirlər. Beynəlxalq hesablaşmalar sahəsində bankların fəaliyyəti hökumətlər və beynəlxalq iqtisadi təşkilatlar tərəfindən idarə olunur. Müxtəlif ölkələrin kredit təşkilatları və bankları arasında müxbir əlaqələr qurulur. Bu məqsədlə, bankın açılış hesablarında qarşılıqlı razılaşma imzaları (digər banklarda nostro - bank hesabları, digər bankların bank hesabları) vardır. Bu razılaşmalar arasında uzlaşma prosedurları, komissiya haqları və mübadilə hesabları üçün ödəniş metodları xərclənir. Banklar həmçinin xarici filial və birləşmələr vasitəsilə beynəlxalq razılaşmalar əldə edə bilərlər. Beynəlxalq müqavilənin müxtəlif formaları xarici ticarət müqavilələrinə, rotasiya dərəcəsinə milli və xarici valyutalara münasibətdə istifadə olunur. Bu dünya tətbiqi, toplama, kredit kartı, bank köçürmələri, avans ödənişi, açıq hesabla razılaşma, yoxlamalar forma şəklində və çeklər kimi üsullardan istifadə edir. Son illərdə yeni alətlər - kredit kartları

ortaya çıxdı. Beynəlxalq məskunlaşma nümunələri konsepsiyası ümumiyyətlə bu iki anlayışı birləşdirirsə də, beynəlxalq hesablaşmaların metod və vasitələrini ayırd etmək məqsəduyğun olardı. Ödəniş üsulları: qabaqcadan ödəniş, akkreditiv, toplama, açıq hesab ödənişləri, malların göndərildikdən dərhal sonra ödənişi. Razılaşma alətləri daxildir: çeklər, istiqrazlar, bank köçürmələri, bank köçürmələri (poçt, teleqraf / telex ödəmə sifarişi, SWIFT ödənişinin qaytarılması, beynəlxalq ödəniş sifarişi). Beynəlxalq hesablaşmaların tənzimlənməsi dünya təcrübəsində müəyyən edilmiş qaydalar və ənənələrin köməyi ilə həyata keçirilir. Beləliklə, sənədli akkreditivlərdən istifadə edən hesablamalar vahid qaydalar və ənənələrlə kodlanır. Bu sənəd ilk olaraq Vyana Konvensiyasında Beynəlxalq Ticarət Palatası tərəfindən qəbul edilmiş (1933) və zaman zaman bu qaydalar mütəmadi olaraq nəzərdən keçirilir. Hazırda sənədin 1993-cü ildəki nümunəsi qüvvədədir. Bir kupon şəklində, yerləşimlər Konvensiyonel Niteliksiz qaydalar ilə tənzimlənir. Bu sənəd ilk olaraq 1936-cı ildə Beynəlxalq Ticarət Palatası tərəfindən verilmişdir. Bu sənədin 1978-ci il nəşri qüvvədədir. Tapu formalarında istifadə edilən qaydalara və ənənələrə qoşulduqda banklar və müştərilər məsuliyyət daşıyırlar. Hesablama sxeminin seçilməsi bir sıra amillərlə müəyyən edilir. İxracatçıların malların və xidmətlərin idxalçıların maraqları ümumiyyətlə uyğun deyildir: ixracatçı qısa müddətdə ithalatçıdan ödəniş almağa çalışır və ithalatçıların əmanətlərinin sonuncu mərhələsinə qədər uzanmağa çalışır. Bu səbəbdən, seçilən yaşayış məskənləri tərəflərin iqtisadi mövqelərini, bir-birinin etibarlılığını, iqtisadi konyunkturumu, siyasi vəziyyəti və s. Olan bərabərliyin bir seçimidir. Bundan əlavə, əmtəə görünüşü, əmtəə tələbi və təklif səviyyəsi də əhəmiyyətli rol oynayır. Beynəlxalq hesablaşmalar kredit münasibətləri ilə sıx əlaqədə olduğundan, belə münasibətlərin olmaması (həm beynəlxalq, həm də qarşı tərəf) həll seçiminə təsir göstərir. Təqdim etmə, ixracatçılar və idxalçıların eyni dərəcədə üstünlük təşkil etdiyini nəzərdə tutmur: bəzi formalar ixracatçılar üçün daha yaxşıdır, digərləri isə idxalçıların maraqlarına daha çox cavab verirlər. İxracatçı baxımından ən etibarlı ödəniş forması avans

ödənişi və ən az etibarlı xərcdir. Beynəlxalq hesablamaların əsas formaları inkasso və akkreditasiyalardır. Beynəlxalq Arbitraj - beynəlxalq hüquqi şəxslər (dövlətlər, təşkilatlar) və müxtəlif ölkələrin vətəndaşları arasında iqtisadi, siyasi və mədəni əlaqələr əsasında pul tələb və öhdəlikləri üzrə ödənişlərin təşkili. Hesablaşma əsasən bank hesablarında nağd hesabsız hesab edilir. Xarici banklarla müxbir müqavilələr üzrə müxbir hesablar:

1. "Loro" (milli kredit təşkilatında xarici bankların hesabları):
2. "Nostro" (xarici bankda açıq bank hesabı) açılır.

Bütün ölkələrdə heç bir dünya valyutası krediti olmadığı üçün beynəlxalq ödənişlərdən istifadə olunur. Daxildir:

- 1) Ticarət köçürmələri layihəsi (tratta) - ixracatçının müəyyən müddətə xarici əcnəbilərə ödənişi ilə bağlı yazılı göstəriş;
- 2) adi (sadə) qeydlər - borclunun borc öhdəliyi;
- 3) xarici bankların müxbir bankları tərəfindən verilmiş bank notu. Bankların reytingindən asılı olaraq alacaqların həcmi kommersion məqsədlərindən daha genişdir. Bank zəmanəti alan İthalatçılar öz ixracatçılarını borclarını ödəmək üçün göndərir;
- 4) bank çekləri - bankdan müvafiq məbləği bankın mühasibinin cari hesabına köçürmək üçün yazılı əmr;
- 5) bank köçürmələri - xaricdə poçt və teleqraf köçürmələri;
- 6) Bank kartları (kredit, plastik və s.) - malların və xidmətlərin satın alınması üçün xaricdə nağd pul istifadə edən və onlara mülk sahibindən istifadə etmək hüququ verən pul bankı.

Beynəlxalq hesablaşmaların əsas formaları

Beynəlxalq məskunlaşma yerləri, yerli qəsəbələrə oxşar olsa da, bəzi xüsusiyyətlərə görə fərqlənir:

1. Xarici iqtisadi əməliyyatlar iştirakçıları və banklar arasında münasibətlərin nəzərdə tutulmuş müqavilə sənədlərinin formalaşdırılması, təqdim edilməsi, emalı və ödənilməsinin müəyyənləşdirilməsi.
2. Sənədlər üçün rəsmi beynəlxalq hesablar: maliyyə (istiqrarlar, çeklər, ödəniş qeydləri) və kommersiya (istiqrarlar, yüklənmiş sənədlər) konteynerlər, daxilolmalar, sığorta polisləri, müxtəlif sertifikatlar).
3. Beynəlxalq hesablaşmaların əsas formalarının qaydaları və əhəmətlərinin təsdiqlənməsi.

Beynəlxalq hesablaşmaların əsas formalarına aiddir:

İnkasso forması - müştəriyə ithalatçıdan mal və xidmət almaq hüququ verir və bu vəsaitləri ixracatçıya köçürməyə icazə verir. Banklar, ixracatçının təqdim etdiyi təlimatları istifadə edir və toplama prosedurlarını toplama qaydalarına uyğunlaşdırma qaydalarına uyğun olaraq həyata keçirir;

Akkreditiv forma- müştərinin tələb etdiyi üçüncü tərəfin (benefisiar) akkreditivini ödəmək və ya qəbul etmək üçün bank tərəfindən verilən razılıqdır. Bu hesab forması üçün müraciət qaydası sənədli akkreditiv üçün uyğunluq qaydaları və qaydalarına tabedir.

Akkreditiv forma ödəmənin nisbətən yüksək səviyyədə həyata keçirilməsinə zəmanət verir (xüsusilə qeyri-müraciət və təsdiqlənmişdir). Ancaq bu forma daha mürəkkəb və bahalı mühasibat formasıdır; o zaman idxalçı kreditin məbləğini saxlamalı və bank kreditindən istifadə etməlidir;

1) Bank köçürmələri - banka müəyyən bir məbləğin digər banka ötürülməsi üçün sifariş verməsidir. Beynəlxalq hesablarda pul köçürən şəxs adətən bankın müştərisidir. Transfer forması, toplama haqqı, avans ödənişi, köçürülmə edir. Bankın mübadiləsi zəmanətli və qismən ödəniş üçün digər hesab növlərinə uyğun gəlir;

2) Əvvəlcədən ödəmə - Malların yüklənməsindən əvvəl idxalçıdan malların ödənilməsi, bəzən istehsal (məsələn, bahalı avadanlıq, gəmi, təyyarə idxal edərkən).

3) Açıq Hesablama Hesabatı ithalatçıya daimi mallar üçün ithalatçı tərəfindən müəyyən edilmiş müddətdə mütəmadi olaraq geri qaytarma imkanı verən bir hesabdır. Bu hesab ithalatçı üçün daha uyğun və etibarlıdır, xaricə göndərənlər bu hesabı uzunmüddətli münasibətlər üçün istifadə edirlər;

4) Çeklər- çeklər və debet kartları ilə edilən ödənişlər, normal fakturalar və adi əməl dəftərləri istifadə edərək, beynəlxalq ödənişlərdir. Qanun layihəsini ödəməyi qəbul edən kreditor (idxalçı və ya bank). Veksel haqqında Bill (1930-cu ildən) faktura forması, şərtləri və ödəmələri tənzimləyir.

Qeyri-kommersiya əməliyyatları üçün böyük banklar müxtəlif valyutalarda müxtəlif nəqliyyat vasitələrindən (turistlərdən) istifadə edirlər. Çek - müəyyən bir formanın sənədidir və bankın valyutanın ödənilməsi üçün sifarişini əks etdirir. Çekilmə forması və şərtləri milli və beynəlxalq qanunvericiliyi ilə (Çexiya müqaviləsi, 1931 və s.) tətbiq edilir. Beynəlxalq hesablaşmalarda Amerika bank kartları (Visa, Mastercard, American Express) daha tez-tez istifadə olunur. Beynəlxalq hesablaşmalar elektron transkripsiya mərkəzləri şəklində həyata keçirilir və elektron kanallar vasitəsilə kommunikasiya kanallarından bank kompüterlərinə köçürülür. Beynəlxalq bank saytlarından məlumat SWIFT vasitəsilə ötürülür. Səhmdar Cəmiyyəti - Dünya Bankı Beynəlxalq Maliyyə Telekommunikasiya Şəbəkəsi (1977-ci ildən bəri) təxminən 100 ölkənin təxminən 100 bank və maliyyə qurumuna xidmət göstərir.

Valyuta krilinqi-beynəlxalq hökumətlərarası sazişlərə əsaslanan beynəlxalq tələblərin və öhdəliklərin qarşılıqlı həllinin zəruri bir formasıdır. Banklararası mübadilələrdən fərqli olaraq, pul mübadiləsi üzrə qarşılıqlı razılaşmalar könüllüdür, lakin hökumətlərarası sazişlər olduqda mütləq deyildir. Təmizləmə

vasitəsilə, qarşılıqlı tələb və borcluğun yekun konsensusunu həyata keçirən klirinq banklarında və milli valyutalarda idxalçı və ixracatçıların beynəlxalq məskunlaşmaları həyata keçirilir. İxracatçılar xarici valyuta ala bilmirlər. İthalatçılar klirinq evində milli valyutanı əhatə edir.

Azərbaycanın pul bazarında qeyri-rezident və qeyri-rezidentlər fəaliyyət göstərir. Xarici valyuta əməliyyatları cari (tətil) və sərmayədir (kapital dövriyyəsinə əsasən). Ölkədəki valyutanın əsas tənzimləyicisi Mərkəzi Bankıdır və valyuta nəzarət orqanları səlahiyyətli banklardır. İxracatçı, dərhal ixracatçı üçün valyuta hərəkətlərini saxlamaq üçün:

1. Tranzit;
2. Cari pul hesabları açılır.

Tranzit mübadilə hesabı xarici valyutalarla (əməliyyatlar, xidmətlər) edilən əməliyyatları qeyd etmək üçün yaradılır.

Mövcud valyuta hesabı daxili valyuta bazarında valyutalarla məşğul olmaq üçün yaradılmışdır.

Əməliyyat pasportu xarici valyuta nəzarəti üçün tələb olunan qeyri-rezident və qeyri-rezident razılaşma məlumatlarından ibarət olan valyuta yoxlama sənədidir. Mərkəzi Bankın investisiya əməliyyatlarının tətbiqi yalnız Bankın Nəzarət Komitəsinin icazəsi ilə mümkündür.

TOD müqaviləsi zamanı pulun konvertasiyası üçün ərizə həmin gün üçün bankın valyutası əsasında aparılır və bütün yaşayış məntəqələri həmin gün həyata keçirilir.

TOM xidməti müqavilənin imzalanmasından bir gün əvvəl valyuta ticarətinə dair müqavilə imzalamağa imkan verəcək. Həmin dövrdə bank səhər valyutasının məzənnəsini bildirir.

SPOT xidməti əvvəlki xidmətlərə bənzəyir. Ancaq müşahidəçi ilə bank arasında imzalanmış müqavilənin imzalanmasından sonra üçüncü gün ərzində konvertasiya edilə bilən valyuta məzənnəsinin konvertasiyası mövcuddur.

Margin ticarəti yaxın vaxtlarda banklararası bazarda tətbiq olunan və Birləşmiş Krallıq və ABŞ-da geniş istifadə olunan nadir əmtəə sistemidir. Margin ticarəti hər hansı bir şirkətə və ya fərdə SPOT-də gündə 24 saat dünya bazarında ticarət etməyə imkan verir. "Marja ticarətinin" üstünlüyü ondan ibarətdir ki, bu xidmətlə minimum sərbəst ruhlarla danışıqlar aparmağa imkan verir. Müqavilənin minimum məbləği 100 min ABŞ dollarıdır. Qapalı valyuta müqavilələrinin həcmi böyük olmalıdır və minimum əməliyyatın miqdarı ilə məhdudlaşdırılmalıdır. Marginal hesabına daxil olduqda, müştəri əməliyyat məbləğinin 5% -ə qədər sığorta sığortası daxildir. Əməliyyat zamanı müştəri zədələnsə, ödəniş sığorta dərəcəsi ilə həyata keçirilir. Depozit azaldıqda, onu orijinal məbləğə qaldırmalısınız. Hər bir müqaviləni imzaladıqdan sonra, Back Office Rietumu (Mühasibat və Audit Departamenti) marjinal hesabın vəziyyəti barədə bütün əlaqədar əməliyyatlar hesabında məlumat verəcəkdir. Sabit dərəcədə pul alıb satmaq. Cari bazar dərəcəsiindən fərqli olaraq, sifariş bankın müştərisinin alıcı hesab olunur və pulları əlverişli qiymətə satır. Bazarda elan edilmiş dərəcə məlum olsa, sifariş yerinə yetiriləcək. Beləliklə, müştərinin sifarişi ilə sifariş əsas agent kimi geri çağırılmalıdır.

SWIFT-ə qədər Telex beynəlxalq pul köçürmələri üçün yeganə vasitədir. Lakin, aşağı sürət, təhlükəsizliyin çatışmazlığı və standart kod məhdudiyyətinin olmaması Telex istifadə. Operasyonları təsvir etmək üçün standart bir kod sisteminin olmaması Telex istifadəçilərinin çoxlu səhvlərə səbəb olan bütün gizli məlumatları qeyd etməsini çətinləşdirdi. Bu problemlərin qarşısını almaq üçün, min doqquz yüz yetmiş dördüncü ildə, Bruseldə yeddi bank tərəfindən Standartlaşdırılmış kod sistemi olan SWIFT (Dünya Bankı Banklararası Maliyyə Telekommunikasiya İdarəsi) ilə təhlükəsiz və dəqiq pul köçürmələri edildi. Bu maliyyə institutlarına dünya miqyasında maliyyə əməliyyatları haqqında dəqiq və etibarlı məlumatlar təqdim etməyə imkan verir. Unudulmamalıdır ki, SWIFT yalnız mesajlaşma sistemidir. Pulumuz və ya depozitimiz yoxdur, yalnız göndərmə mesajı

göndərin və alın. Hər gün təxminən 10,000 SWIFT üzvü təxminən 24 milyon mesaj göndərir. Qurulduqdan üç il sonra SWIFT 5 ölkədə 230 bankdan çox idi. Fedwire, Surge, CHIPS və s. Digər mesajlaşma xidmətləri olsa da, SWIFT bazarda dominant mövqə tutur. SWIFT standart kod sistemidir. Bu sistem bütün bankları BIC (Bank Tanıtıcı Kodu-Kimlik Kodu) kodu ilə tanıyır. SWIFT bankı 8 və ya 11 rəqəmi müəyyən edən, bütün dünyada standartlaşdırılmış bir koddur. Kodu ilk 4 rəqəmli bank, növbəti 2 ölkə, son 2 isə yerli koddur. Kod 11 rəqəmlidirsə, aşağıdakı 3 siqnal bankın filialıdır.

"Nostro Hesab" nədir?

Nostro hesabı bir bankın digər bankda xarici valyutada saxladığı hesaba istinad edir. "Nostros", Latın "bizim" sözündən əldə edilən bir dövr, xarici valyuta və ticarət əməliyyatlarını asanlaşdırmaq üçün tez-tez istifadə olunur. Latın sözündən "sizin" sözündən çıxarılan vostro hesablarının əksinə, bank digər bankların öz pul kitablarında olduğu hesablarına necə müraciət etdiyidir. Nostro hesabı və vostro hesabı eyni şeyi fərqli bir şəkildə edir. Məsələn, Bank X Bank Y-nin ev valyutasında Bank Y hesabına malikdir. Bank X-a görə, "kitablarınızda hesabımız" mənasını verən bir nostro, "kitablarımızda hesabınız" deməkdir bir vostro deməkdir. Bu hesablar beynəlxalq əməliyyatları asanlaşdırmaq və valyuta hedcinqi əməliyyatlarını həll etmək üçün istifadə olunur.

Nostro hesablarının yerləşdirilməsi

Dünyadakı hər bir böyük kommersiya bankı nostro hesaba malikdir, bu da konvertasiya edilə bilən valyutadır. Konvertasiya edilə bilən valyutaların ən vacib nümunələri ABŞ dolları, Kanada dolları, İngilis sterlinq, Avro avro və Yapon yenidir. Avro 1 yanvar 1999-cu ildə maliyyə müqavilələri üçün valyuta kimi istifadə edilməzdən əvvəl, banklar bütün avro-coğrafi ölkələrdə nostro hesablarını saxlamışdılar. Həmin tarixdən etibarən bütün avro bölgəsi üçün bir nostro kifayət idi. Bir ölkə, könüllü və ya avro bölgəsindən qeyri-hökumətdən

imtina edərsə, banklar ödənişləri davam etdirmək üçün ölkədə yeni valyutada nostalji bərpa etməlidirlər. Avrozonanın ən mübahisəli potensial nəticəsi 2008-ci ilin maliyyə böhranının başlanğıcından bəri çoxsaylı xilasetmə paketləri alan Yunanıstan olub. Dönüştürülməmiş Valyutalar

Çox inkişaf etməkdə olan ölkələrin mərkəzi bankları tez-tez idxal və ixrac nəzarət və valyuta məzənnələri nəzarət etmək üçün onların pul almaq və satmaq qabiliyyətini məhdudlaşdırırlar. Banklar ümumiyyətlə, bu ölkələrdə nostro hesabları saxlamırlar, çünki çox az valyuta var.

FƏSİL 3.MÜASİR DÖVRDƏ KOMMERSİYA BANKLARINDA VALYUTA ƏMƏLİYYATLARININ TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ

3.1 Kommersiya banklarında nağd valyuta əməliyyatlarının təkmilləşdirilməsi istiqamətləri

Pul köçürmələri pulun dövriyyəsinin bir hissəsi kimi davam edən pul hərəkəti (tədavülü) prosesidir, onun iqtisadi kontekstidir.

Nağd əməliyyatlar kredit təşkilatının kassir və nağd pul toplama işçiləri tərəfindən həyata keçirilir və bu işçilərlə müqavilələr tamamilə əhatə olunur. Kassir bir kassirdir. Kassir pul və digər qiymətli əşyalar edən şəxsdir. Onlar nağd əməliyyatlar qaydalarını ciddi şəkildə yerinə yetirməlidirlər.

Nağd pul dövriyyəsi, dövriyyə funksiyası və ödənişdə pul istifadə edilməsi ilə xarakterizə olunur. Nağd pul dövriyyəsi müəyyən müddətə nağd

ödənişlərin nəticəsidir. Bu dövriyyə əsasən əhalinin gəlir və xərclərini yaratmaq üçün istifadə olunur.

Nağd pul axını bankların pul mərkəzlərindən və nəhayət mərkəzi bank emissiya mərkəzindən başlayır. Pul bank sirkulyarlarının kommersiya banklarına daxil olur. Təşkilatlar, müəssisələr, sahibkarlar öz hesablarından və ya onlara verilmiş kreditlər hesabında onların qənaətindən pul alırlar. Bu məbləğ əmək haqqını ödəmək və bərabər ödənişlər və digər ödənişləri nağd şəkildə ödəmək üçün birbaşa ayrılmışdır. Bankın kassasında olan pulların bəziləri digər banklara satıla bilər və banka birbaşa ödənilir (faiz dərəcələri, pensiyalar, sosial müavinətlər, dividendlər və s.). Bütün biznes, təşkilat, fərdi sahibkarlara pul banklarında müəyyən miqdarda pul ödənilir. Müəssisələr və müəssisələr arasında hesabları hesablamaq üçün kiçik miqdarda pul istifadə olunur.

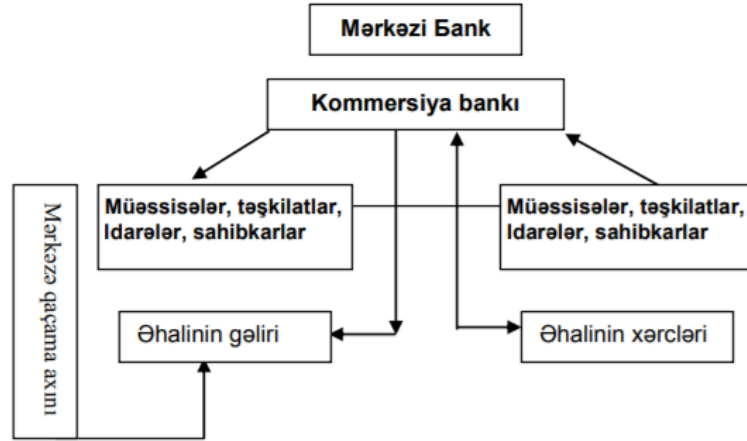
Pul vəsaitlərinin hərəkəti sahəsində növbəti addım əhalinin malların ekspluasiası, dövlətə, hüquqi və fiziki şəxslərə ödənişlərin ödənilməsidir.

Pul xərcləri (əhalinin əmanətləri) mütəşəkkil şəkildə təşkil edilə bilər və təşkil edilə bilər. Əhaliyə nağd müəssisələrə və müəssisələrə yenidən daxil ola bilər, lakin bu təşkilatlar və müəssisələr qeyri-bank hesabları üçün bu vəsaiti istifadə edə bilməzlər, lakin onlar hesaba daxil edilməlidirlər. Beləliklə, bankın nağd bankından olan pul vəsaitləri bütün dövriyyə kanalları vasitəsilə axmağa başlamaq üçün banka qaytarılır.

Eyni valyutalar eyni zamanda bütün mərhələlərdə fəaliyyət göstərə bilər. Pul dövriyyəsi kəsilməz şəkildə davam edir və mərkəzdə banklar var. Bu dövrdə nağd mövqe çox (bütün). Bu, pul dövriyyəsinə sürətləndirən, dövriyyə xərclərini ən aza endirən, tədricən azad (balanssız) keçid və nəzarət pul vəsaitlərinin hərəkəti yaradan banklarda pul yığımını asanlaşdırır. Bankın çöküşünün qarşısını almaq üçün banklar günün sonunda ödəyəcək pul məbləğini müəyyənləşdirirlər. Banka köçürmək çətin bir vaxtdır. Bundan

əlavə, operatorun xərcləri gəlirdən gələn pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə müəyyən edilir.

Pul dövriyyəsinin təxminən diaqramı (hərəkəti) aşağıdakılardır:

Banklar, pul vəsaitlərinin ehtiyaclarını müəyyən etmək üçün gözlənilən pul vəsaitlərinin hərəkəti proqnozlarını hazırlayırlar. Kasiyer dövriyyəsinin qiymətləndirilməsi aşağıdakı məlumatlara əsaslanır:

- təmin ediləcək xidmətlər haqqında məlumat
- sahibkarlar üzrə mədaxil mənbələri;
- pul verilmə istiqamətləri .

Nağd pul dövriyyəsinin birgə proqnozu ümumiyyətlə Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı tərəfindən həyata keçirilir. Bu məqsədlə, sosial inkişaf trendinin əsas nəticəsi işəgötürən və bankların pul vəsaitləri və onların ekvivalentləridir.

Bu halda Mərkəzi Bank əlavə məlumatlar toplayır: pərakəndə ticarət şöbəsinin proqnozu (iaşə daxil olmaqla), sığorta şirkətlərinin statistik strukturlarının ödənişli xidmətləri (pul) məlumatları. Ölkədə bütün vergi orqanları, maliyyə qurumları və digər təşkilatlar birbaşa pul əməliyyatlarında iştirak edirlər. Qəbul, ödəniş, pul vəsaiti, emissiya qutuları, nağd əməliyyatlar bank strukturlarında normativ sənədlərə uyğun olaraq həyata keçirilir.

Bu təlimatlara aşağıdakılar daxildir:

1) kassir birləşməsinin yaradılması qaydası: dizayn, kassa texniki qüvvəsi; bank ofisi kassa aparatı; pul masaları yaratmaq və s.

2) Milli valyutada nağd əməliyyatlar; pul köçürmələri, pul distribyutorları, kazinolar; Nağd distribyutorların istifadəsi üçün sahibkarlıq məsələlərinin mərkəzi kassa hesabında bank hesabları ilə işləmək, nağd pul çıxarmaq təlimatları

3) Pul vəsaitlərinin idarə edilməsi və pul dövriyyəsi: nağd büro sənədlərinin hazırlanması; Sənəd qovluğunun yaradılması; nağd pul nəqliyyatının təşkili (formalaşma, səhmdarlıq); pul və ya şübhəli bankomatların idarə edilməsi; İşləyənlər arasında qiymətli malların ödənilməsi üzrə iş; pulun bütövlüyü üçün ödəmə qabiliyyətini müəyyənləşdirmək;

4) Qiymətli metalların daşınması, kommersiya banklarının faturalandırılması və qiymətli malların daşınması;

5) Sərvətin qorunması; onları qorumaq və zəngin işçilərin məsuliyyətlərini nəzarət etmək; zənginliyin saxlanması üçün qəbul edilməsi;

6) Xarici valyutanın ödənilməsi üçün nağd əməliyyatlar aparmaq; xarici sərmayə kağızlarının qəbul və ixrac qaydaları; xarici valyutanın yaradılması və qablaşdırma qaydaları; valyuta nəzarəti (nəzarət); Kommutasiya ballarının fəaliyyət qaydaları.

Nağd pul çəkən şəxs həcmə üçün nağdsız ödənişlərin həcmindən xeyli azdır, lakin sosial-iqtisadi planın təşkili üçün xüsusilə vacibdir. Çünki bu dövriyyə əsasən iqtisadi əlaqələrə xidmət edir. Pul vəsaitlərinin hərəkəti prosesləri əhalinin satın alma gücünə və pulun sabitliyinə birbaşa təsir göstərir.

Nağd pul axınının həcminə xüsusi diqqət yetirilməlidir (müşəri tərəfindən aparılan əməliyyatlar); Əməliyyat məlumatları və qaydaları nağd əməliyyatlarda nəzərə alınır.

Banklar pul alıb satdıqları zaman öz pullarını ödəmək üçün valyuta ala biləcək müştərilər adından vasitəçilik edirlər. Bir çox iri beynəlxalq banklar valyuta məzənnələrindən gəlir əldə etmək ümidilə xarici valyutaları da aktiv alıb satırlar.

Xarici valyutalarda fəaliyyət göstərən kommersiya bankları da valyuta nöqtələrini açır.

Azərbaycanda pul və nağd pul dövriyyəsi ümumi həcmdən 37% təşkil edir. Nağd, biznes, menecer və təşkilatlar vasitəsilə əhali haqqında birgə hesabat verilir. Pul vəsaitlərinin hərəkəti nağd pul axınından az olduğuna baxmayaraq, iqtisadiyyatda normal iqtisadi əlaqələrin vacib olması vacibdir. Nağd və nağd pul dövriyyəsi sahəsində milli iqtisadiyyatda istehsal olunan məhsulların tam reallaşdırılması həyata keçirilir və bu əmtəə markasının keyfiyyəti dövlət istehsalçısı və özəl istehsalçı arasında nəzarət olunur. Buna görə nağd pul dövriyyəsinin ümumi vəziyyəti təsərrüfatda normal pul kütləsindən asılıdır. Nağd pul borcu Azərbaycan ərazisində kredit kimi fəaliyyət göstərir. Pulun dövriyyəsi və çıxarılması, biz artıq qeyd etdiyimiz kimi, Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının hüququdur.

Nağd pul çıxarılması və promosyonlar yalnız pul vəsaitlərinin hərəkəti tablosuna və pul-bankın pul vəsaitlərinin hərəkəti tablosuna əsasən edilə bilər. Bu işin vəzifələri arasında nağd əməliyyatların qanuniliyinin təsdiqlənməsi var. Kassa sənədi- nağd pul əməliyyatları aparmaq üçün istifadə edilən sənədlərdir.

Nağd pulla məşğul olan məmurlar gəlir və xərc qeydlərini imzalama səlahiyyətinə malik işçilərin imza nümunələri ilə təchiz olunmuşdur. Nağd və pul ekvivalenti aktivləri ilə əlaqədar olaraq, kassir işçilərinin imzaları əməliyyat vəzifəliyə verilir. Nümunələr mentoru və mühasib imzaları ilə təsdiq olunacaq və kredit təşkilatının imzası ilə təsdiq olunacaq.

Nağd pul verən müştərilərdən pul yığılır və çeklər verilir.

Kredit təşkilatlarının, eləcə də vətəndaşların pul vəsaitlərinin qəbulu və təqdim edilməsi gəlirli və bahalı pul səviyyəsində həyata keçirilir.

Komissiyalar, vergilər və digər ödənişlər üçün pulların qəbul edilməsi müəyyən formaların alınması və bildirişləri ilə həyata keçirilir.

Nağd əməliyyatlar şöbəsi hər bir kommersion bankında pul almaq üçün çalışır. Kassir əməliyyatlarının tərkibi, biz artıq qeyd etdiyimiz kimi gəlir, pul, pul, ödəniş, nağd ödənişi ehtiva edir. Gündüz mədaxil kassası - ticarət günündə pul və digər qiymətli əşyalar təmin edən nağd puludur. Axşam mədaxil kassası - ticarət günündən sonra pul və digər qiymətli əşyalar alır. Məxaric kassası - nağd pul və digər qiymətli mallar təqdim edən kassadır.

Müəssisələrə pul verilməsi banklar tərəfindən həyata keçirilir. O dövrdə hər bir bank rasiona pul dövriyyəsi yaradır. Bu tapşırıqın yerinə yetirilməsi kommersion bankları tərəfindən rüblük, əməliyyat və kassa hesabatlarının köməyi ilə həyata keçirilir. Bütün təşkilatlar, qurumlar və təşkilatlar banka nağd sifarişlər göndərirlər.

Nağd pul və digər qiymətli aktivlər kredit müqaviləsi əsasında və ya belə əməliyyatlar aparmaq üçün MB tərəfindən lisenziyalanan xüsusi bir kosmonavtasiya xidməti vasitəsi ilə toplanır.

Kommersion bankları kassa şəbəkələrindən kənarında filiallarının və əməliyyatlarının kassalarının nağd pullar ilə möhkəmləndirilməsini onların sifarişinə uyğun həyata keçirir. İnkasatorlar vasitəsi ilə göndərilən nağd pul və digər dəyərlər ilə bağlı olaraq bankların kassa rəisinin imzası və möhürü ilə təsdiq olunan və 3 nüsxədə tərtib olunan ayrı siyahılar tərtib olunur.

Nağd pul çıxarmaq üçün kredit təşkilatlarına gündəlik olaraq kassa qurulur və nağd giriş "nağd pul giriş hesabatı" əsasında aparılır. "Pul köçürmələri üçün elan" bankirin pul köçürmələri ilə bağlı banka pul verildiyi zaman istifadə olunur. Pul köçürmələri büdcəyə və büdcədən kənar fondlara ödənişlərlə bağlıdırsa, "büdcə ödənişləri haqqında hesabat" istifadə olunur.

Nağd pul pul kassasında qəbul edilən pul ticarət gününün balansında əks olunur.

Əməliyyat başa çatdıqdan sonra müştərilərdən pul almaq üçün axşam kassa yaradılır. Axşam pul köçürmələrində qəbul edilən pullar növbəti iş günü balansda əks olunur. Axşam həmkarları, onların "axşam mədaxil kassası" və kassanın açarları ilə təchiz olunmalıdır.

Əməliyyatların aparılması üçün bankamatlardan istifadə edilməsi müştəri banklarının ödəniş kartları və identifikasiya nömrələrinin tətbiqi ilə həyata keçirilir. Çıxarma başa çatdıqdan sonra, müştəriyə nömrənin alınması (tələb əsasında) verilməlidir. Bəzən ayda ən azı bir dəfə bankamat tamamilə boşalacaqdır. Kaset ilə bankomata çatdırılır. Kassir bankamat hesabında pul balansının qalan hissəsi ilə çəkilən kasetlərdə pul balansını saxlayır və mühasibat uçotu məlumatlarını tərtib edir və fərq aşkar edildikdə müvafiq tədbirlər təşkil olunur. Əməliyyat kassir və texniki işçi tərəfindən imzalanır.

3.2 Müasir dövrdə kommersiya banklarında valyuta əməliyyatlarına nəzarətin təkmilləşdirilməsi

Valyuta əməliyyatlarının tənzimlənməsi hökumətin valyuta ehtiyatlarını və valyuta əməliyyatlarını tənzimləyən fəaliyyətinin əhatəsinə aiddir. Dünyada bir sıra ölkələr valyuta əməliyyatları, valyuta alışı və xarici valyutanın qəbul edilməsi, balansın balanslaşdırılması və valyutanın sabitliyini təmin etmək üçün valyuta (xarici) konvertasiya etməyə çalışırlar.

Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən, respublikanın valyuta ehtiyatlarının "valyuta tənzimlənməsi" üzrə formalaşdırılması və istifadəsi qaydaları müəyyən edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının ərazisi eyni zamanda milli valyutada satın alma gücünü gücləndirən pul və valyuta siyasətini təmin edən pul vahididir.

İqtisadi böhranın dərinləşməsi ilə valyuta rejiminin genişləndirilməsi ənənəsi daha aydın şəkildə ortaya çıxır. Bir çox ölkələrdə xarici pulların xarici ölkələrə köçürülməsi üçün müəyyən bir limit müəyyən edilir. Xaricilərlə xüsusi kreditləşmə sistemi qurulmuşdur. Valyuta tənzimlənməsi normativ xarakter daşıyır. Başqa sözlə, VT əsasən beynəlxalq valyuta müqavilələri və nizamnamə sənədləri ilə bağlıdır. Bir çox ölkənin mütəxəssisləri xarici valyutada vəsait qoymaq və müəyyən banklara investisiya qoymaq tələb edirlər.

Valyuta məzənnəsi tənzimlənməsi vacibliyi valyuta məzənnəsinin ən aşağı riskinə görədir. Bu səbəbdən, 1996-cı ilin yanvarında Bazəl Komitəsi Banklar üzrə Müşahidə Komitəsi valyuta risklərinin müəyyən edilməsi üçün yeni metodologiya hazırlamışdır.

Valyuta məhdudluğu (VM) diplomatik və qeyri-diplomatik qurumların valyuta əməliyyatlarında hüquqi və inzibati razılaşma, militarizasiya və tənzimləmədir.

VM xarici valyuta siyasətindən biridir. Valyuta sərhədlərinin ölkə valyutası qanunu ilə müəyyənləşdirilməsi dövlətlərarası tənzimləmə deməkdir. Valyuta məhdudiyyətləri müxtəlif məqsədlər üçün işləyir.

- ödəniş balansının bərabərliyi,
- valyuta kursunun bəyənilməsi,
- valyuta əməliyyatlarının lisenziyalaşdırılması;

- Hazırkı vəziyyəti və strateji vəzifələri həll etmək üçün valyuta sərvətlərinin konsentrasiyası.

Xarici valyuta likvidliyinin tərkibi əsas prinsiplər əsasında müəyyən edilir.

- Mərkəzi və səlahiyyətli banklarda valyuta əməliyyatlarının mərkəzləşdirilməsi;

- xarici valyutayı qazanmaq üçün valyuta nəzarəti orqanının icazəsi;

- Valyuta hesablarının müxtəlif valyutalarda milli valyutaya daxil edilməsi;

- Pul məhdudlaşdırılması prinsipləri.

Valyuta əməliyyatlarına nəzarət valyuta əməliyyatlarını apararkən valyutanın təmin edilməsində öncüdür.

Valyuta nəzarətinin əsas xüsusiyyətləri aşağıdakılardır;

- mövcud qanunvericilik və valyuta əməliyyatları arasında sərbəstlik mövcudluğu, zəruri lisenziyalar və icazələr;
- Xarici vətəndaşların öhdəlikləri yerinə yetirildiyini yoxlamaq (valyuta bazarında xarici valyuta satışları daxil olmaqla);
- Xarici valyutada ödənişlərin əhəmiyyətli dərəcədə yoxlanılması;
- Qeyri-rezidentlərin AR valyutalarında həyata keçirdiyi əməliyyatlara nəzarət, habelə valyuta əməliyyatları üçün mühasibin obyektivliyi.

Azərbaycan Respublikasında valyuta nəzarəti mərkəzi orqanı Mərkəzi Bankdır.

Merkezi Bank;

- Azərbaycan Respublikasında xarici valyuta və qiymətli kağızların hərəkəti qaydalarını müəyyən edir;
- Rezdent və qeyri-rezident tərəfindən həyata keçiriləcək normativ sənədləri dərc etdirmək;

- Hər cür valyuta əməliyyatlarından istifadə təmin edir;
- Azərbaycan Respublikası xarici valyuta və qiymətli kağızların valyutası ilə əməliyyatları rezident və qeyri-rezidentlər vasitəsi ilə həyata keçirir;
- Bank, valyuta mübadiləsi əməliyyatlarının digər kredit təşkilatlarına lisenziyalaşdırılması üçün ümumi qaydaları müəyyən edir;
- Qeydiyyat, hesabat, sənədləşdirmə və valyuta əməliyyatları üçün vahid statistik məlumatları təmin edir;
- Digər funksiyaları yerinə yetirir.

Xarici valyuta və məzənnə zərərləri bank bazarının beynəlxalqlaşdırılması, birgə müəssisələrin və bank ofislərinin tənzimlənməsi və onların fəaliyyətinin diversifikasiyası ilə sıx bağlıdır. Valyuta məzənnəsinin mənfi tərəfi pul vəsaitlərinə səbəb ola bilər.

Xarici valyuta bazarları beynəlxalq maliyyə əməliyyatlarına xidmət etmək üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Xarici valyuta müqaviləsi bağlayarkən aşağıdakı faktorlar nəzərə alınmalıdır:

- müqavilənin imzalanması və ödəmə öhdəlikləri zamanı məzənnə meylləri haqqında məlumat;
- satılan malların və xidmətlərin xüsusiyyətləri;
- Əmtəə bazarının ənənələri;
- Ticarətin təşkili metodu (kollektiv müqavilə, uzunmüddətli müqavilə, dövlətlərarası əməliyyat).

Ümumi banklar "ölçü" üsulundan istifadə edirlər. Bu valyuta əməliyyatlarında maksimum azalma deməkdir. Bunun üçün bank rəhbərliyinin ayrı-ayrı bölmələrinin koordinasiyası yüksək səviyyədə olmalıdır.

Valyuta riskini azaltmaq üçün aşağıdakı əsas üsullardan istifadə etmək məsləhətdir.

Birinci üsul;

Milli valyutanın nisbəti azalacaq. Bankın ən vacib vəziyyətləri bunlardır:

- Milli valyutanın satılması və razılaşdırılması kimi digər valyutaların seçilməsi;
- Milli valyuta qiymətli kağızları ilə nağd pul da daxil olmaqla, əməliyyatların miqyasını azaltmaq;
- Borcların sürətləndirilməsi;
- Xarici valyuta alacaqlarının toplanması;
- Milli valyutada ödəniş müddəti uzadılması;
- Milli pul köçürmələrinin sürətləndirilməsi;
- Məhsulun idxalını artırmaq və sürətləndirmək;
- Xarici ölkələrin səhmdarlarına, alıcılara ödənişlərin sürətləndirilməsi, dividendlər;
- Xarici valyuta vasitəsi ilə hesabları milli valyutaya və ixracatçıya göndərir.

İkinci üsul;

Milli valyutanın yüksəlişi gözəldir. Bank hazırda ilk metodun bütün fəaliyyətlərinə qarşı fəaliyyət göstərir.

Xarici valyuta bazarında Beynəlxalq Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (AYİB) aşağıdakı çətinliklərlə üzləşir:

- Ayrı banklarda potensial valyuta riski üzərində nəzarət;
- Banklar tərəfindən valyuta risklərinin çoxtərəfli azaldılması;
- Mərkəzi banklar tərəfindən milli ödəniş sisteminin təkmilləşdirilməsi və yerli bankların valyuta riskinin monitorinqi üzrə tədbirlər görmək.

Xarici valyuta riskləri üzrə sığorta metodları. Bu, gözlənilən məzənnə dəyişikliyindən yaranan zərərin tamamilə və ya qismən aradan qaldırılmasına səbəb olan bir maliyyə əməliyyatıdır.

Aşağıdakılar valyuta riskləri üzrə sığorta metodları daxil edilə bilər:

- Struktur balansları (aktivlər və öhdəliklər, alacaqlar və debitor borcları);
- Ödəniş müddətini dəyişdirmək;
- Ətraflı müqavilələr;
- "Birləşmə" əməliyyat növləri;
- maliyyə fyuçersləri;
- xarici valyutada kreditləşdirmə və investisiya;
- xarici valyuta borcunun strukturlaşdırılması;
- paralel kreditlər;
- icarəsi;
- Xarici valyutanın tələbi üzrə diskontlaşdırma, yəni qeydlərin uçotu;
- valyuta portfeli;
- filiallara görə nağd ödənişlərin ödənilməsi;
- özünüsığorta.

Qeyd etmək lazımdır ki, endirimli müqavilələr (məzənnə və investisiya, valyuta məzənnəsi, paralel kredit və s.) Diskontlaşdırılmış müqavilələrə, ödəmə şərtlərinə, "yığım" əməliyyatlarına, maliyyə fyuçerslərinə və valyuta tələbatına əsaslanır. Filiallar tərəfindən "artımlı" valyutaların ödənilməsi özünü maliyyələşdirmək üçün uzunmüddətli sığortalardan istifadə olunur.

Struktur balansları (aktiv və öhdəliklər, alacaqlar və debitor borcları) və "valyuta portfeli" həmişə tətbiq edilir. Qeyd edək ki, paralel kreditlərin və "artan" valyutaların ödənilməsi yalnız banklar üçün faydalıdır.

Bu şirkətlər və banklar xaricdə filialları var.

Struktur balansı aktivlərin və öhdəliklərin tərkibinin qorunmasına kömək edir. Bu, valyuta məzənnəsinin dəyişməsinin mənfəətlə balans təmin edir. Belə taktikalar ölüm riskini azaldır və "qapalı" mövqelərin maksimal mövcudluğunu təmin edir. Buna görə, struktur balansı ehtiyacları həmişə mövcud olmalıdır.

Valyuta tarazlığının ən sadə yollarından biri, gəlir və xərclər deməkdir universal pul axını yaratmaqdır. Bir təşkilat və ya bank seçərkən valyuta seçiminə diqqət yetirin. Müvafiq seçim "açıq" valyuta mövqeyinin tam və ya qismən bağlanması üçün böyük imkanlar yaradır.

Ölkənin valyuta ehtiyatları milli valyutanın satınalma potensialını qorumaq, iqtisadi inkişafa dövlətin ehtiyaclarını ödəmək və xarici borc ödənişləri sahəsində öz öhdəliklərini yerinə yetirmək üçün mərkəzi valyuta ehtiyatlarıdır. Valyuta ehtiyatları ölkə büdcəsinin xarici gəliri və sabitləşmə fondlarından ibarətdir. Valyuta ehtiyatlarının yaradılması proseduru Azərbaycan Respublikasının Prezidenti müəyyənləşdirir. Stabilization Fund, mananın valyuta məzənnəsini və Mərkəzi Bankın onu istifadə etmək qərarını sabitləşdirmək üçün yaradılmışdır. Müəssisələrin xarici valyuta fondlarının formalaşmasına gəldikdə, həm həm rezident, həmçinin qeyri-rezident hüquqi şəxslərin xarici valyutasından, xarici iqtisadi fəaliyyətlərindən, xarici valyutada xarici valyutada valyuta alışı, xarici valyuta həmçinin digər valyuta törəmələrindən ibarətdir. Mərkəzi Bankın cavabını müəyyən edə bilmədikdə, rezident məcburi bankda onların xarici valyutasını öz hesablarına köçürməlidir.

Nəticə və təkliflər

Valyuta mexanizminin beynəlxalqlaşdırılması, hökumətlə rəhbərliklə məzənnənin təşkilatı və məzənnə münasibətlərinin artması, dünya iqtisadiyyatının və ticarətinin inkişafı üçün əlverişli şəraitin

yaradı lması və beynəlxalq həll mexanizminin normal fəaliyyət göstərməsi.

Valyuta bazarları nda valyutaların tələbi, təchizatı və valyuta məzənnələri yaranır. Bazar tənzimlənməsi dəyərqanunu, iddialar və təklif olunan qanunun tələblərinə uyğun olaraq həyata keçirilir. Bu qanunların fəaliyyət göstərməsi fond bazarı nda valyutanın (valyutanın) nisbi bərabərliyinə və dünya valyuta sistemində pul, xidmət, kredit axınları vasitəsilə beynəlxalq valyutada valyutaya olan tələb imkan verir. Xarici valyuta bazarları nda iqtisadi vasitəçilər valyuta alıcılarını və onların təkliflərinin qiymət mexanizmi və məzənnə dinamikası ilə bağlı xəbərdarlıqları ilə öyrənirlər. Beləliklə, bazar valyuta əməliyyatları haqqında məlumat mənbəyikimiçixiştir.

Dünyadakı bütün valyuta bazarları, o cümlədən Azərbaycan, dövlət tərəfindən tənzimlənir. Azərbaycan iqtisadiyyatında "valyuta tənzimlənməsi və nəzarət" konsepsiyası valyuta sahəsində dövlət idarəetmə vasitəsi, yəni valyuta sahəsində beynəlxalq müqavilələrin və valyuta əməliyyatlarını inzibati tənzimlənməsi kimi başadüşülür. O dövrdə dövlət aşığıdakı perspektivlərə riayət etməlidir:

- ölkənin iqtisadi səmərəliliyinin artması ;
- Azərbaycanın iqtisadi təhlükəsizliyini təmin etmək.
- Məlum olduğu kimi, valyuta nəzarəti və tənzimləmə dövləti aşığıdakıları göstərir:
- Sahə və valyuta əməliyyatları qaydaları ;
- valyuta ehtiyatlarını formalaşdırması və istifadəsi qaydaları ;
- iqtisadi aktivlərin valyutasını yaradı lması qaydaları ;
- Ətraf mühit və pulların idarə edilməsi qaydaları .

Azərbaycan Respublikasının gömrük orqanları milli valyutada və Gömrük Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş qaydada valyuta nəzarəti həyata keçirirlər.

Müasir dünya təbii, eyni vaxtda olaraq, xarici iqtisadi fəaliyyətə məliyyatları nda gömrük idarələrinin aktiv iş tiraktı olmadan təsiri pul vahidi idarəsinin qeyri-mümkünlüyünü təsdiq edir. Doğrudan da gömrük iş çisi malların xarici ticarət müqavilələrində göstərilən şərtlər arasındakı keçdiyini və pulun rəsmiləşdirilməsinə dair ayrı prosedurların gömrük rəsmiləşdirilməsi zamanı daha uyğun olduğunu ilk məlumat alır. Belə bir vəziyyətin düzgünlüyünü də sübut edir ki, valyuta nəzarətini həyata keçirən şəxs mübadilə pozuntuları da daxil olmaqla mümkün olan qanuni pozuntuların qarşısını almaq üçün çalışsın.

Azərbaycan Respublikasının pul vahidi qanunvericiliyinin pozulması halında (eyni zamanda gömrük qaydalarını pozulması və ya gömrük orqanlarının normal işləyişinin pozulması) Azərbaycan Respublikasının gömrük orqanlarının valyuta idarələri əsnasında, Azərbaycan Respublikasının əlaqədar qanunlarına tabe kəslər məsuldür. Digər hallarda, Azərbaycan valyutasının pozulmasına görə məsuliyyət Azərbaycan Respublikasının valyutasına və ya digər hüquqi prosedurlara tabedir.

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYATLAR

1. «Gömrük tarifi haqqında» Azərbaycan Respublikasının qanunu. Bakı-1995
2. Valyuta tənzimi haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunu. Bakı-1994
3. Abbasbəyli A.N. Beynəlxalq münasibətlərin proqnozlaşdırılmasının nəzəri problemləri. Bakı-2006
4. Azərbaycan Respublikasının Gömrük məjəlləsi. Bakı-2005
5. Azərbaycan Respublikasının vergi məjəlləsi Bakı, 2008
6. Azərbaycan Respublikasının sərhədlərindən kənara valyuta çıxarılmasının tənzimlənməsi haqqında AR Nazirlər Kabinetinin 359 sayılı 12 oktyabr 1994-jü il
7. İ.M. Abbasov. Xarici ölkələrdə iqtisadi təhlilin xüsusiyyətləri. Bakı-1996 il
8. Əliyev A.Ə. Azərbaycanın xarici ticarət iqtisadi əlaqələri. Bakı 2001
9. Heydərov K.F. Gömrük işinin əsasları. Dərslik. Bakı-2004-jı il
10. Şəkərəliyev A.S. Beynəlxalq iqtisadi münasibətlər və beynəlxalq bazarın təşəkkülü. Bakı 1996